

Стенографски дневник

НА

19. заседание

Вторник, 7 декември 1943 г.

Открито в 16 ч. 40 м.

Председателствувал председателят Христо Калфов.
Секретари: Стефан Багрилов и Николай Султанов.

СЪДЪРЖАНИЕ

Съобщения:	Стр.		Стр.
Отпуски	205	5. За отчуждаване от държавата на минни концесии и периметри за нафтошисти. (Първо четене)	207
Проекторешения	205	6. За допълнение на закона за експлоатация на карьерите. (Първо четене)	208
Законопроекти	205	7. За разрешаване на минното индустриално стопанско предприятие при Министерството на търговията, промишлеността и труда „Солоподем“ да сключи заем от Българската земеделска и кооперативна банка в размер на 250.000.000 лв. под гаранция на държавата и да поеме задължения за доставки, строежи, отчуждения и други разходи, платими за повече от три бюджетни години. (Първо четене)	208
Дневен ред:		8. За изменение и допълнение на закона за учредяване на Дирекция за електрификация на Северна България. (Първо четене)	209
Законопроекти:		Говорили: М-р Димитър Василев	212
1. За изменение и допълнение на закона за снабдяване бездомниците, пострадали от войните, с икономически жилища. (Първо четене)	205	Спас Ганев	215
2. За отстъпване даром на Обществото на кавалерите на ордена за храброст и знака му в България държавния имот в София на ул. „6 септември“ № 15. (Първо четене)	206	Георги Кендеров	219
3. За изменение и допълнение на закона за уреждане производството, преработката и търговията с червен пипер. (Първо четене)	206	Д-р Иван Йотов	220
4. За извършен бюджетен кредит по бюджета на Министерството на земеделието и държавните имоти за 1943 бюджетна година в размер на 45.000.000 лв. (Първо четене)	207	Дневен ред за следващото заседание	222

Председател Христо Калфов: (Звъни) Има нужният брой народни представители. Отварям заседанието.

(Отсъствуват: Белю Келешев, д-р Васил Георгиев Петров, Георги Миков Нинов, Димитър Атанасов Арнаудов, Димитър Николов Икономов, Димитър Тодоров Митков, Иван Василев Петров, Иван Гърков, Кирил Георгиев Минков, Косю Анев, Милети Начев Петров, Никола Генков Костадинов, Петко Стайнов, Рашко Атанасов, Руси Иванов Маринов, Светослав Михайлов Славов, Спас Маринов Поповски, Стефан Керкенезов, Тотю Минчев Новаков, Христо Статев, Христо Стоянов Таукчиев)

Имам да направя следните съобщения.

Разрешен е отпуск на следните г-да народни представители: Димитър Арнаудов — 4 дни, Рашко Атанасов — 1 ден, Руси Маринов — 4 дни, Христо Статев — 4 дни и Христо Таукчиев — 4 дни.

Постъпили са:

От Министерството на търговията, промишлеността и труда — предложение за одобрение подписаната на 2 септември 1943 г. във Виена спогодба за подялбата на обществените осигуровки в бивша Югославия, заедно с подписания допълнителен протокол към същата.

От Министерството на земеделието и държавните имоти — предложение за одобрение на 36. и 43. постановления на Министерския съвет, от 1 февруари и 19 ноември 1943 г., протоколи № № 15 и 164, относно заем за възстановяване мелницата.

От Министерството на вътрешните работи и народното здраве — законопроект за изменение и допълнение на наредбата-закон за градските общини и на наредбата-закон за селските общини.

От Министерството на народното просвещение — законопроект за учащите се в чужбина.

От Министерството на финансите — законопроект за сключване бюджета на държавата за 1941 бюджетна година.

От същото министерство — законопроект за отпускане народни пенсии на заслужили лица.

От същото министерство — законопроект за оставяне в сила на закона за данъка върху военновременните печалби и за приходите от 1944 г.

От Министерството на железниците, пощите и телеграфите — законопроект за полицията на крайбрежията и пристанищата.

Предложенията и законопроектите ще бъдат раздадени на г-да народните представители и поставени на дневен ред.

Минаваме към точка първа от дневния ред:

Първо четене на законопроекта за изменение и допълнение на закона за снабдяване бездомниците — пострадали от войните, с икономически жилища.

Които г-да народни представители приемат да бъдат прочетени само мотивите към законопроекта, моля, да вдигат ръка. Мнозинство, Събранието приема.

Моля г-н докладчика да прочете мотивите.

Докладчик д-р Петър Шишков: (Чете)

„МОТИВИ

към законопроекта за изменение и допълнение на закона за снабдяване бездомниците, пострадали от войните, с икономически жилища

Г-да народни представители! С чл. 2 от закона за изменение и допълнение на закона за снабдяване бездомниците, пострадали от войните, с икономически жилища, обнародван в „Държавен вестник“, брой 79, от 15 април 1943 г., при Министерството на войната се създаде постоянен фонд под наименование: „Фонд за строежи и покупка на жилища за бездомниците, пострадали от войните“, който черпи средствата си от един заем от 50.000.000 лв., сключен за целта от Министерството на войната, както и от вноските по издължаване заемите, отпуснати на пострадали от войните по закона за изселване бежанците и обезпечаване поминъка им от 1920 г. и по закона за икономически жилища и за настръчение жилищния строеж от 1924 г.

По силата на забележката към тоя член обаче вноските по горните заеми се събират само от лица с месечен доход от 6.000 до 8.000 лв., в зависимост от материалното им състояние и изгубената работоспособност.

С горната забележка не се изяснява какво става с задълженията на сния длъжници, които имат доход под 6.000 и 8.000 лв. месечно, от друга страна с забележката не се изяснява какво става с задълженията на вдовиците и наследниците на инвалидите от войните, както и с задълженията на вдовиците и сираците от войните. Докато с наредбата-закон за уреждане заемите, отпуснати по закона за изселване на бежанците и пр. „Държавен вестник“, брой 166, от 27 юли 1936 г., отпуснатите лични и ипотечни заеми на инвалидите с 90% и 100% изгубена работоспособност се опрощават, заемите, отпуснати на вдовиците от войните, не се опрощават, положение, което е явно несправедливо.

С настоящия законопроект се цели да се даде една по-ясна редакция на забележката към чл. 2, като се оточни кои вноски се събират и кои се опрощават, както и да се приравнят вдовиците от войните с инвалидите с изгубена работоспособност с 90% и 100%.

Горното като излагам, моля ви, г-да народни представители, да разгледате и гласувате така изготвения и предложен ви законопроект.

Гр. София, декември 1943 г.

Министър на войната: ген.-лейтенант Р. Русев“

(ЗАКОНОПРОЕКТ)

за изменение и допълнение на Закона за снабдяване бездомниците, пострадали от войните, с икономически жилища

Параграф единствен. Забележката към чл. 2 се изменя, както следва:

„Вноските по п. „б“ се събират:

1. От инвалидите, които имат изгубена работоспособност до 30% вкл., и вдовците на такива, ако имат месечен доход от 6.000 лв. нагоре.

2. От инвалидите, които имат изгубена работоспособност от 40% до 60% вкл., и вдовците на такива, ако имат месечен доход над 7.000 лв.

3. От инвалидите, които имат изгубена работоспособност от 70% до 80% вкл., както и вдовците и сираците на такива, ако имат месечен доход до 8.000 лв.

4. Нестъбрните вноски на тия лица за времето, през което са имали доходи под горните размери, се опрощават.

5. Опрощават се изцяло задълженията на вдовците от войните по заемите, отпуснати по закона за изселване на бежанците и обезпечаване поминъка им. („Държавен вестник“, бр. 214 от 1920 г.), допълнено с чл. 23а, („Държавен вестник“, бр. 195 от 1922 г.) и с закона за направа на икономически жилища и за насърчение жилищния строеж. („Държавен вестник“, бр. 67 от 1924 г.)

Председател Христо Калфов: Които приемат на първо четене законопроекта за изменение и допълнение на закона за снабдяване бездомниците — пострадали от войните, с икономически жилища, моля, да вдигнат ръка. Мнозинство, Събранието приема.

Законопроектът ще отиде в комисията.

Минаваме на точка втора от дневния ред:

Първо четене на законопроекта за отстъпване даром на Обществото на кавалерите на ордена за храброст и знака му в България държавния имот в гр. София, ул. „6 септември“ № 15.

Които приемат да бъдат прочетени само мотивите, моля, да вдигнат ръка. Мнозинство, Събранието приема.

Моля г-н докладчика да прочете мотивите.

Докладчик д-р Петър Шишков: (Чете)

„МОТИВИ

към законопроекта за отстъпване даром на Обществото на кавалерите на ордена за храброст и знака му в България държавния имот в гр. София, ул. „6 септември“ № 15

Г-да народни представители! Държавата е собственица на имота, находящ се в гр. София, ул. „6 септември“ № 15, състоящ се от масивна триетажна сграда с три магазина, застроена върху 256.40 кв. м. и 303.96 кв. м. дворно място, с оценка 1.715.000 лв.

Обществото на кавалерите на ордена за храброст и знака му в България моли да му се отстъпи даром казаният държавен имот, който да направи съюзен дом — канцелария, салон за заседание и събрание и хотел за пристигащите от провинцията членове.

На всички са известни заслугите на носителите на ордена за храброст, взели участие в героичните борби за освобождението и националното обединение.

С отстъпването този държавен имот на Обществото на кавалерите на ордена за храброст и знака му ще се даде реален израз на почит и признателност на кавалерите на ордена за храброст — за служили българци и ветерани от войните.

Този държавен имот ще послужи като дом на героите и ще буди в съзнанието на идните поколения готовност за доброволна служба на отечеството. С този акт ще се направи принос към създаването култ към храбростта и достойно изпълнения дълг.

Пред вид на това, намирам за уместно да се удовлетвори молбата на Обществото на кавалерите на ордена за храброст и знака му, като се отстъпи даром държавният имот в гр. София, ул. „6 септември“ № 15.

Моля ви прочете, г-да народни представители, да гласувате предложението ви законопроект.

Гр. София, декември 1943 г.

Министър на земеделието и държавните имоти: Д-р Ив. Бешков“

(ЗАКОНОПРОЕКТ)

за отстъпване даром на Обществото на кавалерите на ордена за храброст и знака му в България държавния имот в гр. София, ул. „6 септември“ № 15

Чл. 1. Отстъпва се даром на Обществото на кавалерите на ордена за храброст и знака му в България държавният имот, парцел XX, от кв. 456 „Центъра“, находящ се в гр. София, ул. „6 септември“ № 15, състоящ се от масивна триетажна сграда с три магазина, застроена върху 256.40 кв. м. и 303.96 кв. м. дворно място, при съсед: Кр. Пеев, Ст. Попов и ул. „6 септември“.

Нотариалният акт за собственост, както и необходимите по съставянето му документи се освобождават от всякакви държавни и общински такси, мита, герб и др.

Чл. 2. Когато Обществото на кавалерите на ордена за храброст и знака му престане да съществува, имотът остава в собственост на държавата с всичките му подобрения.)

Председател Христо Калфов: Които приемат на първо четене законопроекта за отстъпване даром на Обществото на кавалерите на ордена за храброст и знака му в България държавния имот в гр. София, ул. „6 септември“ № 15, моля, да вдигнат ръка. Мнозинство, Събранието приема.

Законопроектът ще отиде в комисията.

Минаваме на точка трета от дневния ред:

Първо четене на законопроекта за изменение и допълнение на закона за уреждане производството, преработката и търговията с червен пипер.

Които приемат да бъдат прочетени само мотивите, моля, да вдигнат ръка. Мнозинство, Събранието приема.

Моля г-н докладчика да прочете мотивите.

Докладчик д-р Петър Шишков: (Чете)

„МОТИВИ

към законопроекта за изменение и допълнение на закона за уреждане производството, преработката и търговията с червен пипер

Г-да народни представители! Законът за уреждане производството, преработката и търговията с червен пипер бе създаден по времето, когато производството на пипера беше съсредоточено само в Пловдивска област. Поради това приложението на този закон се възложи изключително на Земедельския институт в гр. Пловдив. Но тъй като културата на пипера се разшири и в други области, включително и в новосвободените земи, които попадат в района на други институти, изследователската работа по подобрене културата на пипера, както и надзорът върху производството, преработката и търговията с него следва да се възложи и на останалите институти.

От друга страна, за да може да се извършват правилно и своевременно от всички необходими изследвания и опити по подобрене културата и преработката на червения пипер, както и за да се засили контролът по приложението на закона, са необходими значителни средства. Такива средства би могло да се набират, като се създаде специална сметка за подобрене на производството, преработката и търговията с червен пипер, от облагане на червения пипер, предназначен за износ, от таксите за анализ на пипера и др.

Наред с засилване на контрола по приложението на закона, за да се отстранят честите нарушения и злоупотреби фалшификации на червения пипер, налага се също да се увеличат и предвидените наказателни санкции.

За уреждане на всички тези въпроси се изработи настоящият законопроект за изменение и допълнение на закона за уреждане производството, преработката и търговията с червен пипер, който моля, г-да народни представители, да одобрите чрез надлежно гласуване.

Гр. София, декември 1943 г.

Министър на земеделието и държавните имоти: Д-р Ив. Бешков“

(ЗАКОНОПРОЕКТ)

за изменение и допълнение на закона за уреждане производството, преработката и търговията с червен пипер

§ 1. Чл. 5 се изменява и допълва както следва:

„Районирането на лютите и сладки сортове пипер, тяхното подобрене, снабдяването с елитни семена, контролът през време на вегетацията, контролът при беритбите и низането, както и всички други въпроси, свързани с земеделското производство, се възлагат на земеделските изпитателни институти, определени с заповед от министъра на земеделието и държавните имоти.“

§ 2. Чл. 8, алинея първа, се изменява, както следва:

„Преработката и смилането на червения пипер се извършва под контрола на специални органи на определените земеделски институти, в одобрените от санитарните и технически власти мелници и предприятия.“

§ 3. Чл. 10 се изменява и допълва, както следва:

„Възлага се на земеделските изпитателни институти изследователската дейност за подобрене културата и преработката на червения пипер и пълния надзор върху производството, преработката и търговията с пипера.“

За изпълнение на възложените им задачи при институтите се откриват отдели, секции и участъци.

Районите на институтите по приложение на настоящия закон се определят от Министерството на земеделието и държавните имоти.“

§ 4. След чл. 10 се прибавят следните нови членове:

„Чл. 11. При Министерството на земеделието и държавните имоти се създава сметка „Подобрене на производството, преработката и търговията с червен пипер“. Средствата по тази сметка се събират в Българската земеделска и кооперативна банка и остават на разположение на Министерството на земеделието и държавните имоти.“

Средствата на тая сметка се набират от:

а) 2% от фактурната цена на контролирания млян червен пипер, предназначен за износ, които се събират от граничните митнически власти по реда, определен в правилника;

б) таксите за анализи на червен пипер, извършвани от земеделските изпитателни институти;

в) 25% от глобите, събирани за нарушения по настоящия закон;

г) 25% от стойността на конфискуван червен пипер и продаден на търг или на държавни учреждения по цени, определени по реда на чл. 176 от закона за бюджета, отчетността и предприятията.

„Чл. 12. Всички разходи по сметката „Подобрене на производството, преработката и търговията с червен пипер“ се извършват съгласно закона за бюджета, отчетността и предприятията, правилника за приложението му и бюджета на фонда за мероприятията при Министерството на земеделието и държавните имоти.“

„Чл. 13. Сумите по сметката „Подобрене на производството, преработката и търговията с червен пипер“ се изразходват:

а) за разходи по подобрене културата и преработката на червения пипер;

б) за организиране на контрола по приложението на закона.“
§ 5. Чл. 11 става чл. 14, като алинея първа се изменява, както следва:

В своята дейност институтите се подпомагат от постоянен съвет, състоящ се от по един представител на съответните областни служби по земеделието и областни стопански камари, на Дирекцията на външната търговия, на Общия съюз на българските земедельци, на производителите на червен пипер, на индустриалците и търговците, на Общия съюз на земеделските кооперации в България и на Българския градинарски клонов съюз, посочвани ежегодно от съответните служби и организации.

§ 6. Чл. 12 става чл. 15.

§ 7. Чл. 13 става чл. 16 и се изменява, както следва:

„Нарушителите на този закон, както и на издадените въз основа на него правилници и наредби, се наказват с глоба от 500 до 100.000 лв.“

Глобите до 5.000 лв. са необжалваеми.

§ 8. След чл. 16 се прибавят следните нови членове:

„Чл. 17. Нарушенията се констатира с акт, съставен от служебните лица, натоварени от министъра на земеделието и държавните имоти с прилагането на закона.“

Чл. 18. Наказателните постановления се издават от министъра на земеделието и държавните имоти.

По тези наказателни постановления се прилагат съответно разпоредбите на книга VI, глава V, от закона за наказателното съдопроизводство.“

§ 9. Чл. 14 става чл. 19.)

Председател Христо Калфов: Които приемат на първо четене законопроекта за изменение и допълнение на закона за уреждане производството, преработката и търговията с червен пипер, моля, да вдигнат ръка. Мнозинство, Събранието приема.

Минаваме към точка четвърта от дневния ред:

Първо четене на законопроекта за извършен бюджетен кредит по бюджета на Министерството на земеделието и държавните имоти за 1943 г. в размер на 45.000.000 лв.

Които г-да народни представители приемат да се прочетат само мотивите, моля, да вдигнат ръка. Мнозинство, Събранието приема.

Моля г-н докладчика да прочете мотивите.

Докладчик д-р Петър Шишков: (Чете)

„МОТИВИ

към законопроекта за извършен бюджетен кредит по бюджета на Министерството на земеделието и държавните имоти за 1943 бюджетна година в размер на 45.000.000 лв.

Г-да народни представители! През настоящата 1943 г. Министерството на земеделието и държавните имоти сключи заем от Българската земеделска и кооперативна банка в размер на 120.000.000 лв. за построяване и преустрояване на училищни и стопански сгради на допълнителни и опитните допълнителни земеделски училища и обзавеждането им с необходимата покънина и учебни пособия.

Горните разходи ежегодно ще се оформят по законодателен ред под формата на извършен бюджетен кредит по бюджета на Министерството на земеделието и държавните имоти.

През настоящата 1943 г. в своя план за работа Министерството на земеделието и държавните имоти определя сумата 45.000.000 лв. за построяване и преустрояване на училищни и стопански сгради на допълнителните и опитните допълнителни земеделски училища и обзавеждането им с необходимата покънина и учебни пособия.

Като излагам горното, моля, г-да народни представители, да разгледате и гласувате приложения тук законопроект.

Гр. София, ноември 1943 г.

Председател на Министерския съвет,

министър на финансите: **Д. Божилов**“

(ЗАКОНОПРОЕКТ

за извършен бюджетен кредит по бюджета на Министерството на земеделието и държавните имоти за 1943 бюджетна година в размер на 45.000.000 лв.

Чл. 1. Разрешава се извършен бюджетен кредит по бюджета на Министерството на земеделието и държавните имоти за 1943 бюджетна година в размер на 45.000.000 лв. за построяване и преустрояване на училищни и стопански сгради на допълнителните и опитните допълнителни земеделски училища и обзавеждането им с необходимата покънина и учебни пособия.

Чл. 2. Разходите по този извършен бюджетен кредит ще се покриват от постъпленията на заема, сключен от Българската земеделска и кооперативна банка на основание закона за сключване заем от Министерството на земеделието и държавните имоти при Българската земеделска и кооперативна банка в размер на 120.000.000 лв. за построяване и преустрояване на училищни и стопански сгради на допълнителните и опитните допълнителни земеделски училища и обзавеждането им с необходимата покънина и учебни пособия, обнародван в „Държавен вестник“, брой 82, от 13 април 1943 г.)

Председател Христо Калфов: Които приемат на първо четене законопроекта за извършен бюджетен кредит по бюджета на Министерството на земеделието и държавните имоти за 1943 бюджетна година в размер на 45.000.000 лв., моля, да вдигнат ръка. Мнозинство, Събранието приема.

Минаваме към точка пета от дневния ред:

Първо четене на законопроекта за отчуждаване от държавата на минни концесии и периметри за нафтошисти.

Които г-да народни представители приемат да бъдат прочетени само мотивите, моля, да вдигнат ръка. Мнозинство, Събранието приема.

Моля г-н докладчика да прочете мотивите.

Докладчик д-р Петър Шишков: (Чете)

„МОТИВИ

към законопроекта за отчуждаване от държавата на минни концесии и периметри за нафтошисти

Г-да народни представители! Засиленото до висша степен през последните години моторизиране на войската, транспортните средства, индустрията и земеделието и настъпилите вследствие на войната тежки условия за снабдяване на страната с течни моторни горива (бензин, газ, нафта, газол и др.) поставиха на преден план въпроса за производството на такива горива от местни материали.

Това наложи, Дирекцията на природните богатства да започне системни проучвания на залежите от нафтошисти у нас, с оглед да се използват те за добиване нужните моторни горива. При тези проучвания, извършени в последно време в голям мащаб, се установи, че има у нас достатъчно запаси от битуминозни шисти с нужния минимален процент масла, необходими за създаване на индустрия за добиване моторни горива. Понастоящем се водят преговори с германски фирми и предстои в най-скоро време да се направи погъвка за инсталациите.

Установи се също така, че повечето от надеждните залежи за нафтошисти са собственост на частни лица, които досега не са разрабтовали отстъпените им концесии и периметри и не разполагат с необходимите капитални нито пък могат да поемат риска за построяване на съответните инсталации.

Една подобна и с такова огромно военно, държавно и народостопанско значение индустрия, която може да съществува само при голямо покровителстване от страна на държавата, без оглед на рентабилност, не би могла и не би трябвало да бъде в ръцете на частни лица. Естеството на работата, включваща получаването на сурови масла от шистите в разните находища и тяхната понататъшна преработка в едно централно място изисква грамадни средства и обширна организация, която може да бъде проведена с успех само от държавата.

Освен това последната би трябвало да разполага напълно с тази индустрия, за да може да дирижира нейното производство съобразно с действителните нужди на страната.

Излизайки от горните съображения, министерството направи опити за водене на преговори със собствениците на минни концесии и запазени периметри за нафтошисти, за отстъпване на държавата при определени условия експлоатацията и проучването на залежите.

Поради различните претенции, предявени от собствениците обаче не се постигнаха резултати относно начина и условията за работа.

Пред вид на това и за да не се спъва и забавя повече създаването на тази тъй належаща за страната индустрия, министерството изработи законопроект за отчуждаване на минни концесии и периметри за нафтошисти, който ще даде възможност на държавата да разреши цялостно въпроса за произвеждане на необходимите течни горива.

На основание гореизложеното, моля, г-да народни представители, да разгледате и гласувате тук приложения законопроект.

Гр. София, ноември 1943 г.

Министър на търговията, промишлеността и труда: **Д-р Ив. Вазов**“

(ЗАКОНОПРОЕКТ

за отчуждаване от държавата на минни концесии и периметри за нафтошисти

Чл. 1. По доклад на министъра на търговията, промишлеността и труда, Министерският съвет може да постанови за задоволяване нуждите на държавата от течни горива да се отчуждат в полза на държавата минни концесии и периметри за добиване на нафтошисти, заедно с всичките им движими и недвижими имоти, като: здания, машини, инструменти, локомотиви, вагонетки, сечива, прибори и всякакви други съоръжения и приспособления, които служат за експлоатация на мината, превоза и облагородяването на изкопаемите вещества.

Чл. 2. Държавата влиза във владение на обектите и принадлежностите им по административен ред веднага след публикуване на постановлението на Министерския съвет в „Държавен вестник“. Постановлението на Министерския съвет не подлежи на обжалване.

Чл. 3. За отчуждените обекти с принадлежностите им държавата заплаща на концесионера или собственика на периметра обезщетение, което се определя от специална комисия, назначена от министъра на търговията, промишлеността и труда, в състав: един представител на Дирекцията на природните богатства, един представител на концесионера или собственика на периметъра и един член, посочен по взаимно съгласие относно избора член на комисията, той се назначава от Външния административен съд.

Ако собственикът на периметъра или концесионерът не посочи, след поканата на Министерството на търговията, промишлеността и труда, в дадения му срок свой представител в комисията, председателят му се назначава от Министерския съвет.

Чл. 4. Комисията трябва да се произнесе в срок от 2 месеца след публикуването на постановлението на Министерския съвет в „Държавен вестник“.

Решението на комисията подлежи на одобрение от Министерския съвет и не подлежи на обжалване или на каквото и да било оспорване пред административните и съдебни власти.

Чл. 5. Определеното от комисията обезщетение, след като се одобри решението ѝ от Министерския съвет, се заплаща на концесионера или собственика на периметъра от държавните мини на три равни вноски — в края на третия, шестия и деветия месец от деня на одобрение решението на комисията. Вноските не носят лихви.)

Председател Христо Калфов: Които приемат на първо четене законопроекта за отчуждаване от държавата на минни концесии и периметри за нафтошисти, моля, да вдигнат ръка. Мнозинство. Събранието приема.

Минаваме към точка шеста от дневния ред:

Първо четене на законопроекта за изменение и допълнение на закона за експлоатация на карьерите.

Които г-да народни представители приемат да бъде прочетен само текстът на законопроекта, моля, да вдигнат ръка. Мнозинство. Събранието приема.

Моля г-н докладчика да прочете текста на законопроекта.

Докладчик д-р Божко Ковачевски (Чете)

„ЗАКОНОПРОЕКТ

за допълнение на закона за експлоатация на карьерите

Член единствен. Към забележка II на чл. 6 се прибавя следната нова алинея:

„Експлоатацията на държавните карьеры за чакъл, пясък и обли навлечени камъни по водосборните басени на реките и по бреговете на морето се извършва от съответните общини, в района на които се намират карьерите, по реда, предвиден от закона за експлоатация на карьерите и правилника за приложението му, като общините внасят в държавното съкровище 40% от наемното право от тези предприятия. Разходите по събиране на приходите са за сметка на общините и се включват в отстъпената им част от прихода. Сумите, които ще останат в полза на общините, ще се използват за благоустройствени цели и за подобрене на бреговете на реките, като за целта събраните суми ще се внасят и разходват по особена сметка. Контролът върху предприятията, както и определяне местата, от които може да се изваждат карьерните материали, се извършва от Министерството на търговията, промишлеността и труда. Настоящата алинея не засяга карьерите, отдадени за експлоатация на наематели, преди влизането ѝ в сила до изтичане на договорните срокове. Към района на Столичната община се причислява и районът на река Искър, считан от горната граница на землището на с. Горубляне до долната граница на с. Курило.“

(МОТИВИ

към законопроекта за изменение и допълнение на закона за експлоатация на карьерите

Г-да народни представители! Експлоатацията на държавните карьеры за пясък и чакъл по водосборните басени на реките и бреговете на морето, съгласно чл. 5 от закона за експлоатация на карьерите, се извършва от държавата било по стопански начин, било чрез наематели.

Организацията на това стопанисване е започната от 1925 г. Цялата страна е разделена на 24 водосборни басени, от които всеки един представлява отделно предприятие. С причисляването на Македония, Беломорието и Добруджа към старите предели на България, броят на тия държавни предприятия се е увеличил на 31 водосборни басени.

В държавното съкровище от експлоатацията на тези карьеры са постъпили приходи за периода 1936—1940 г. около 20.000.000 лв.

Този начин на стопанисване досега не даде добри резултати. Това се вижда от прихода, посочен по-горе, който при сравнително масовото потребление на тези материали е съвременно малък. Причината за това е, че карьерите са разпръснати, обхващат големи пространства, мъчно може да се контролира събирането на приходите и това дава възможност за контрабандното вадене на тези материали.

С предлагания законопроект общините стават пряко заинтересувани в експлоатацията на тези карьеры и като най-близки органи те със съдействието на Министерството на търговията, промишлеността и труда могат да упражняват по-голям и ефикасен контрол върху стопанисването на тия предприятия, което неминуемо ще допринесе за засилването на доходите от държавните карьеры.

С отстъпването на част от приходите от държавните карьеры на общините се дава възможност на последните да ги използват за благоустройствени цели и главно за запазване бреговете на реките от рушения, като по този начин до голяма степен ще се избегнат щетите, които високите води нанасят върху културите, намиращи се в близост на реките.

Имайки пред вид горното, намирам, че ще е от голяма полза за държавното съкровище и за общините, експлоатацията на държавните карьеры да се извършва от съответните общини. Приходите, получени от тях, се разпределят 60% за общините и 40% за държавата, като всички разходи по събиране приходите са за сметка на общините.

Стопанисването на карьерите от общините, пред вид горните обстоятелства, ще донесе на държавата по-големи приходи, отколкото сега, тъй като ще се намали до минимум контрабандното вадене на карьерни материали, а освен това се дава възможност на общините да подобрят финансовото си положение и от получените средства да благоустрояват землищата си.

С този закон не се засягат правата на Дирекцията на природните богатства по отношение контрола върху експлоатацията на карьерите, а напротив, със съдействието на общините и административните власти този контрол ще бъде засилен.

Като ви излагам това, чест имам да ви помоля, г-да народни представители, да приемете за разглеждане и гласуване приложението тук законопроекта.

Гр. София, октомври 1943 г.

Министър на търговията, промишлеността и труда: Д-р Ив. Вазов)

Председател Христо Калфов: Които приемат на първо четене законопроекта за изменение и допълнение на закона за експлоатация на карьерите, моля, да вдигнат ръка. Мнозинство. Събранието приема

Минаваме към точка седма от дневния ред:

Първо четене на законопроекта за разрешаване на минното индустриално стопанско предприятие при Министерството на търговията, промишлеността и труда „Солоподем“ да сключи заем от Б. з. и к. банка в размер на 250.000.000 лв. под гаранцията на държавата и пр.

Които г-да народни представители приемат да бъдат прочетени само мотивите на законопроекта, моля, да вдигнат ръка. Мнозинство. Събранието приема.

Моля г-н докладчика да прочете мотивите.

Докладчик д-р Божко Ковачевски: (Чете)

„МОТИВИ

към законопроекта за разрешаване на минното индустриално стопанско предприятие при Министерството на търговията, промишлеността и труда „Солоподем“ да сключи заем от Б. з. и к. банка в размер на 250.000.000 лв., под гаранцията на държавата, и да поеме задължение за доставки, строежи, отчуждения и други разходи, платими за повече от три бюджетни години

Г-да народни представители! С закон, публикуван в „Държавен вестник“, брой 39, от 20 февруари 1943 г., се създаде минното индустриално стопанско предприятие при Министерството на търговията, промишлеността и труда „Солоподем“.

За да може това предприятие да постигне поставените му задачи, а именно:

1. Да увеличи добива на сол.

2. Да използва солена вода за получаване на крайно необходимите за народното стопанство калцинирана сол и сода каустик, необходимо е да се достави за постигане на първата цел вакуумна инсталация за добиване на готварска сол, с капацитет 60 тона дневно. С доставянето ѝ ще се премине от примитивния начин на изпаряването към научния и модерен такъв, като едновременно с това производствените разходи ще се намалят наполовина.

За постигане на втората цел — получаване на сода каустик и калцинирана сода — ще следва да се достави нужната за това инсталация с капацитет от 4.000—6.000 тона калцинирана сол с 2.500—3.000 тона годишно сода каустик.

Във връзка с доставките на въпросните инсталации ще следва да се построят и необходимите сгради за тях, за персонала и работниците. Ще се наложи също да бъдат отчуждени и необходимите места, както и да се направят разходи за проучване, спазаряване, приемане, доставяне и монтиране на инсталациите. Размерът на необходимите за това суми възлиза общо на 250.000.000 лв., в какъвто размер ще следва да се разреши отпускането заем на минното индустриално стопанско предприятие „Солоподем“.

Сключването на заема се налага поради това, че минното индустриално стопанско предприятие „Солоподем“ е създадено с закон едва през 1943 г. и то не разполага с необходимите суми, за да предприеме казаните по-горе подобрения и нови начинания.

Гр. София, 12 юли 1943 г.

Министър на търговията, промишлеността и труда: Д-р Ив. Вазов)

(ЗАКОНОПРОЕКТ

за разрешаване на минното индустриално стопанско предприятие при Министерството на търговията, промишлеността и труда „Солоподем“, гр. Провадия, да сключи заем от Българската земеделска и кооперативна банка в размер на 250.000.000 лв., под гаранция на държавата, и да поеме задължение за доставки, строежи, отчуждаване и други разходи в същия размер, платими в повече от три бюджетни години, за направа на инсталации за добиване на калцинирана сода, сода каустик и готварска сол

Чл. 1. Разрешава се на минното индустриално стопанско предприятие при Министерството на търговията, промишлеността и труда „Солоподем“, гр. Провадия, да сключи, а на Българската земеделска и кооперативна банка да отпусне на същото заем под гаранция на държавата в размер на 250.000.000 лв. за доставка на инсталации за вакуумно добиване на готварска сол и на инсталации за сода каустик и калцинирана сода, както и за построяване на сгради за горните инсталации, складове жилища към тях, отчуждаване на необходимите недвижими имоти, а също и за извършване

на всички други разходи във връзка със спазването, доставянето и монтирането на казаните по-горе инсталации при следните условия:

а) Българската земеделска и кооперативна банка ще открие текуща сметка на минното индустриално стопанско предприятие при Министерството на търговията, промишлеността и труда „Солоподем“, гр. Провадия, до размер на пълната сума на заема. Последната частична сума на заема трябва да се изтегли най-късно до 30 юни 1946 г.

За изтеглените суми, увеличени с капитализираните лихви на Българската земеделска и кооперативна банка, при нужда, получава от минното индустриално стопанско предприятие при Министерството на търговията, промишлеността и труда „Солоподем“ бонове в купюри по 1.000.000 лв., издадени с тримесечни падежи, които ще се подновят редовно до заменяването им с облигации. Боновете са скотируеми при Българската народна банка.

б) Минното индустриално стопанско предприятие при Министерството на търговията, промишлеността и труда „Солоподем“ ще плаща върху изтеглените частични суми годишна лихва, равна на скотовия процент на Българската народна банка, увеличена с 1½%, считано от деня на изтеглянето им.

Лихвите по текущата сметка се капитализират шестмесечно.

в) На 30 юни 1946 г. изтеглените суми по заема, увеличени с изтеглените лихви върху отделните частични суми, капитализирани шестмесечно, се превръщат в облигационен заем, платим в срок от 20 години, с годишна лихва, равна на скотовия процент на Българската народна банка, увеличена с 1½%.

За тая цел ще се издават облигации от по 1.000.000 лв. всяка, като за останалите суми по-малки от 1.000.000 лв., до покриването на общата сума на заема, ще се издават облигации от по 100.000 лв., а оказалата се сума по-малка от 100.000 лв. ще бъде платена на Българската земеделска и кооперативна банка в брой.

Чл. 2. Облигациите ще съдържат главните постановления на настоящия закон и ще носят факсимилираните подписи на главния директор на държавните и гарантираните от държавата дългове и на управителния съвет на „Солоподем“. Тия облигации ще бъдат скрепени за контрол със саморъчен подпис на директора на „Солоподем“.

Чл. 3. Погасяването на облигациите ще се извършва шестмесечно, в срок от 20 години, на 30 юни и 30 декември всяка година, по реда на номерата на облигациите, според една таблица, отпечатана на гърба им, съдържаща приблизително равни шестмесечни вноски за погасяването и лихвата.

Първото погасение ще се извърши на 30 декември 1946 г.

Чл. 4. Купоните с изтекъл падеж и подлежащите на погасение облигации се изплащат от „Солоподем“. Изплащането на облигациите става едновременно със съответния настъпил купон.

Представените за изплащане облигации трябва да бъдат придружени с всички купони, падежът на които е настъпил на определената за плащане дата; стойността на непредставените купони се спада от капитала, който следва да се изплати на притежателя.

Чл. 5. Необходимите кредити за изплащане лихвите и погасенията се предвиждат ежегодно в бюджета на „Солоподем“.

Всички приходи на минното индустриално стопанско предприятие при Министерството на търговията, промишлеността и труда „Солоподем“ се внасят в Българската земеделска и кооперативна банка — Провадийски клон, по специална сметка, от която банката блокира ежемесечно по 1/12 от размера на предстоящите за изплащане лихви и погасения.

Чл. 6. Облигациите се освобождават от всякакви сегашни и бъдещи данъци, такси, берии, гербов налог и други, а лихвите от тях — от преките данъци на наредбата-закон за данъка върху приходите, както и от всички други сегашни и бъдещи данъци и гербов налог.

Освобождават се от всякакъв герб, данъци, такси, берии и пр. и всички книжа и сметки, свързани с откриването, упражняването и издължаването на заема.

Чл. 7. Неизлезлите в погасение облигации се приемат по номиналната им стойност за залог и гаранции, съгласно закона за бюджета, отчетността и предприятията.

Чл. 8. Непредставените за изплащане купони в продължение на пет години от деня на падежа им се покриват с давност в полза на „Солоподем“. Тоя срок на облигациите, чийто срок за изплащане е настъпил, е 15 години.

Чл. 9. Разрешава се на „Солоподем“ да поеме задължение в размер на 250.000.000 лв. за означените в чл. 1 доставки, отчуждения и работи, които да станат по реда, предвиден в закона за учредяване на предприятието за експлоатация на Провадийските солни концесии, като „Солоподем“ и договорящите със „Слоподем“ страни се освобождават от всички данъци, налози, мита, берии, такси, гербов налог и други по който и да било закон, с изключение на представителския данък, който да се плаща в размер, важещ законно в деня на подписване договора.

Чл. 10. Изплащане доставките по този закон да става от средствата на заема за сметка на „Солоподем“, чрез Българската народна банка, и то на следните срокове:

- а) 1/3 при поръчването (подписване на договора);
- б) 1/3 при приемането в полуготово състояние, и
- в) 1/3 (остатък) при доставянето.

Отпускане на аванси по горния ред да става срещу гаранции (контра акредитив) от български и чужди банки, одобрени от управителния съвет на „Солоподем“, след като предварително е взето мнението на Българската народна банка.

Ако се касае за стоки, при които не са необходими нито за строежи, нито за конструктивната им работа специални срокове, изплащането на втората и третата вноски става наведнаж — при доставянето.

За бележка. Междинното (частично) приемане в полуготово състояние, в зависимост от което ще става плащането на една трета по буква „б“ на настоящия член, да се определя според естеството на предприятието в договора.

Чл. 11. Неизползуваните суми за доставки по членове 9 и 10 до пълния размер на заема по настоящия закон „Солоподем“ може да използва за посрещане на други нужди.)

Председател Христо Калфов: Които приемат на първо четене законопроекта за разрешаване на минното индустриално стопанско предприятие при Министерството на търговията, промишлеността и труда „Солоподем“, гр. Провадия, да сключи заем от Българската земеделска и кооперативна банка в размер на 250.000.000 лв., под гаранция на държавата и да поеме задължение за доставки, строежи, отчуждаване и други разходи в същия размер, платими в повече от 3 бюджетни години, за направа на инсталации за добиване на калцинирана сода, сода каустик и готварска сол, моля, да вдигнат ръка. Мнозинство, Събранието приема.

Минаваме към точка осма от дневния ред:

Първо четене на законопроекта за изменение и допълнение на закона за учредяване на дирекция за електрификацията на Северна България.

Които г-да народни представители приемат да бъдат прочетени само мотивите, моля, да вдигнат ръка. Мнозинство, Събранието приема.

Моля г-н докладчика да прочете мотивите.

Докладчик д-р Петър Шишков: (Чете)

„МОТИВИ

към законопроекта за изменение и допълнение на закона за учредяване на дирекция за електрификацията на Северна България

Г-да народни представители! Прилагането в изпълнение на общия идеен електрификационен план на България, приет вече от Министерския съвет, налага превръщането на Дирекцията за електрификация на Северна България в такава за електрификация на цяла България. С оформяването на Дирекцията за електрификация на Северна България в Главна дирекция за електрификацията на България се прави крачка напред в плановете провеждане на общата държавна електрификационна политика за цялата страна, а не само за Северна България, както е било досега. Впрочем със съществуващите сега разпоредения, както и с възлагането електрификацията на Бургаската област и на други държавни електрификационни мероприятия на Дирекцията за електрификация на Северна България, предлаганите изменения на закона почти оформяват фактически положения. От друга страна едно правилно провеждане на държавната електрификационна политика предполага уреждането на финансовото и юридическото положение на водния синдикат „Електрическа централа ВЪЧА“, който синдикат по капитал е почти държавно предприятие. Това уреждане на „Въча“ е предмет също на предлагания ви законопроект.

Основаният през 1919 г. воден синдикат „Електрическа централа ВЪЧА“, с задача да използва водните сили на р. ВЪЧА за електрификацията на Пловдивския район, поради ред организационни и финансови грешки, изпадна още почти в самото начало на своето съществуване в големи парични затруднения. Постъпленията от дялов капитал, основата върху която трябваше да се изгради това предприятие, бяха нищожни, вследствие на което необходимите средства за доизграждането му е трябвало да се набавят чрез заеми от държавата и държавните банки, лихвите по които вече значително надминават самата главница.

Финансовото положение на „Въча“ към края на 1943 г. ще бъде следното:

I. Дялов капитал (внесен)

Държавно съкровище	1 дял	39.193.910 лв.
Градски общини	9 „	3.347.430 „
Селски общини	223 „	35.035.625 „
Популярни банки	10 „	458.900 „
Земеделски кред. кооперации	98 „	883.620 „
Лични членове	24.150 „	42.776.425 „
Общо	24.491 дяла	121.695.910 лв.

II. Заеми

	Главница лева	Лихви и глоби лева	Всичко лева
а) към Б. з. и к. банка по двата заема, отпуснати под гаранция на държавата	294.110.907	664.337.666	958.448.573
б) към Финансовото министерство	50.000.000	136.901.510	186.901.510
в) към Главната дирекция на строежите — безлихвен остатък	4.620.000	—	4.620.000
г) към М-вото на войната	500.000	20.000	520.000
Всичко	349.230.907	801.259.176	1.150.490.038
Други задължения около:			20.000.000

Срещу тези задължения в заеми, дялов капитал и разни други пасивни пера, възлизащо общо на около 1.300.000.000 лв., „Въча“

има материали, стоки, движими и недвижими имоти и инсталации, разполагаеми средства и разни активи общо за около 500.000.000 лв. реална мирновременна стойност.

Това показва, че финансовото положение на „Въча“ е лошо и непрекъснато ще се влошава, тъй като годишните лихви по дълговете далеч надминават brutните приходи. Вследствие на това, ако бъде така оставено предприятието, финансовото му заздравяване и по-нататъшно съществуване става невъзможно. Така например само лихвите по заемите са възлизали през 1941 г. на 76.015.187 лв., през 1942 г. — на 77.162.679 лв., през 1943 г. — на 78.037.159 лв., докато бруто постъпленията през същите години са били както следва: за 1941 г. — 61.265.390 лв., за 1942 г. — 74.033.724 лв. и за 1943 г. — се очаква да бъдат около 75.000.000 лв.

Загубите, реализирани от „Въча“ само през последните години, са били както следва: за 1939 г. — 58.643.997-69 лв., за 1940 г. — 58.742.232-75 лв., за 1941 г. — 60.910.567 лв., за 1942 г. — 65.790.078-04 лв.

От друга страна нуждите наложиха едно по-широко развитие на „Въча“, отколкото първоначално при основаването на водния синдикат се е предвиждало. В течение на около 25 години бяха построени от „Въча“ хиляди километри далекопроводи, стотици трансформаторни постове, електрифицирани бяха около 200 населени места, много от които от търговско гледище нерентабилни, но затова пък напълно оправдани от гледище интересите на народното ни стопанство. Трябва да се признае, че особено много се направи за подпомагане на земеделското стопанство в Пловдивската област, където се увеличи добивът от земята посредством напояване с електропомпи.

Ето защо, с оглед на огромната общественостопанска функция, която „Въча“ изпълнява, единственият възможен и целесъобразен начин за извеждане ѝ от тежкото финансово положение, както и за бъдещето ѝ правилно развитие, е превръщането на водния синдикат „Електрическа централа Въча“ в държавно електроснабдително предприятие към Главната дирекция за електрификацията на България, като предварително бъдат ликвидирани част от задълженията му. Това ликвидираше е предмет на чл. 31 от законопроекта. Като се имат пред вид най-необходимите разходи на „Въча“ за личен състав, поддържане на инсталациите и съоръженията и пр., може да се очаква, че полученият излишък от бруто прихода ще бъде достатъчен за покриване на годишните вноски по новия облигационен заем, в който се обличат част от текущите задължения.

Поради това, че реализираната досега загуба от водния синдикат „Електрическа централа Въча“ надхвърля няколкократно напълно внесенния капитал на личните и колективни членове, трябва да се приеме, че дяловият капитал на „Въча“ всъщност е изконсумиран. Следователно членовете на водния синдикат „Електрическа централа Въча“ не могат да търсят никаква ликвидационна квота от същата срещу внесенния от тях дялов капитал.

От друга страна, понеже членовете на водния синдикат „Електрическа централа Въча“ не са участвували в него с оглед за реализиране печалби, а за подпомагане на едно голямо обществено дело, справедливо е същите да бъдат освободени от допълнителната материална отговорност, която те имат за задълженията на същия синдикат съгласно устава му и закона за водните синдикати.

Персоналът във водния синдикат „Електрическа централа Въча“ от 1935 г. насам взема длъжности и получава чисти заплати, приравнени с тези на държавните служители. Докато обаче удържките за пенсия на държавните служители се внасят от съответното учреждение в пенсионния фонд, това за служителите при „Въча“ е оставало в полза на предприятието. Ето защо справедливо е, служителите при „Въча“ да получат същите облаги, както тези в държавните учреждения, като пенсионните вноски за времето от 1 януари 1935 г. до влизането на този закон в сила се понесат от „Въча“. При спадане на сумите, които се предвиждат в законопроекта да бъдат прехвърлени от Института за обществено осигуряване във фонда „Пенсии за изслужено време“, ще трябва „Въча“ да довърне около 9.500.000 лв.

Г-да народни представители! Като вярвам, че сте проникнати от съзнанието за необходимостта и полезността да се превърне Дирекцията за електрификация на Северна България в Главна дирекция за електрификацията на България и се заздравя водният синдикат Електрическа централа „Въча“ по начина, предвиден в предложени ви законопроект, моля, да разгледате последния и го гласувате.

София, 16 ноември 1943 г.

Министър на обществените сгради, пътищата и благоустройството:

Инж. Д. Василев“

(ЗАКОНОПРОЕКТ)

за изменение и допълнение на закона за учредяване на Дирекция за електрификацията на Северна България. (Обнародван в „Държавен вестник“, брой 130, 12 юни 1940 г., изменение, обнародвано в „Държавен вестник“, брой 41, 24 февруари 1942 г.)

§ 1. Заглавието на закона се изменява така: „Закон за Главна дирекция за електрификацията на България“.

Насякжде в закона думата „Дирекция“ се заменява с думите: „Главна дирекция“, думата „директор“ — с думите „главен директор“, думата „областта“ — с думата „сградната“, а думата „Северна“ се заличава.

§ 2. Чл. 3 се изменява така:

„Главната дирекция за електрификацията на България упражнява контрол върху всички водни синдикати в страната за електропроизводство и електроразпределение, като дяловият капитал, внесен от държавата, се прехвърля безвъзмездно на Главната дирекция за електрификацията на България.“

В електрификационния съвет по закона за електрификацията на България, като редовни членове участват и: главният директор за електрификацията на България или негов служебен заместник и един висш служител от Главната дирекция, определен с заповед от министъра на обществените сгради, пътищата и благоустройството.“

§ 3. Чл. 19 се изменява така:

„Управителният съвет на Главната дирекция за електрификацията на България се състои от: председател — министъра на обществените сгради, пътищата и благоустройството, подпредседател — главния директор на Министерството на обществените сгради, пътищата и благоустройството, и членове: главният директор за електрификацията на България, който е и докладчик в съвета, и двама души, назначени от Министерския съвет, по представление на министъра на обществените сгради, пътищата и благоустройството, от които единият трябва да бъде електронинженер, а другият предпочително — юрист или стопановед.“

Мандатът на назначените членове на управителния съвет е тригодишен. Те могат да бъдат преназначавани или предсрочно освобождавани по реда на алинея първа.

Забележка. Първите членове, назначени след влизането в сила на този закон, след изтичането на тригодишния срок излизат по жребие — всяка година по един.

Мандатът на заместника на предсрочно освободения или излязъл по други причини член на управителния съвет трае до изтичането на мандата на предсрочно излезлия член.

Управителният съвет може да взема решения, ако присъствуват повече от половината от членовете му.

Решенията на управителния съвет подлежат на одобрение от министъра на обществените сгради, пътищата и благоустройството. Управителният съвет заседава в София.

Управителният съвет, според нуждата, привлича за съдействие лица специалисти по технически, юридически, финансови, административни и други въпроси.

Главната дирекция за електрификацията на България се задължава с подписите на следните лица:

1. На председателя или подпредседателя на управителния съвет на Главната дирекция за електрификацията на България, с главния директор на същата дирекция, или

2. На главния директор за електрификацията на България, с едно упълномощено от управителния съвет на главната дирекция длъжностно лице, или

3. На две упълномощени от управителния съвет на Главната дирекция за електрификацията на България длъжностни лица.

Главната дирекция за електрификацията на България се представява пред всички власти и частни лица от главния директор за електрификацията на България и от упълномощен от управителния съвет член на същия.“

§ 4. В чл. 20 се прибавят нови алинеи трета и четвърта със следното съдържание:

„Мандатът на членовете на проверителния съвет е тригодишен. Те могат да бъдат преназначавани или предсрочно освобождавани по реда, предвиден за назначаването им.“

Забележка. Мандатът на членовете на сега съществуващия проверителен съвет започва да тече от влизане в сила на този закон; след изтичането на тригодишния срок те излизат по жребие — всяка година по един.

Мандатът на заместника на предсрочно освободения или излязъл по други причини член на проверителния съвет трае до изтичането на мандата на предсрочно излезлия член.“

§ 5 В чл. 22. буква „д“, след думата „технически“ се поставя думата „търговския“ и вместо думите „като началник на бюджетната контрола се назначава от министъра на финансите“ се поставят думите „като за персонала от бюджетната контрола се постъпва и съгласно чл. 50 от закона за бюджета, отчетността и предприятната.“

§ 6. В чл. 25 се прибавя нова алинея четвърта със следното съдържание:

„Същите лица се освобождават от отговорност и в случая, когато Министерският съвет не се произнесе в течение на три месеца от представяне на годишния отчет заедно с доклада на проверителния съвет, на министъра на обществените сгради, пътищата и благоустройството.“

§ 7. Глава VIII, особени разпоредби, става глава IX, като членове 28 и 29 стават съответно членове 38 и 39, а на нейно място се създава нова глава VIII, Държавно електроснабдително предприятие „Въча“, със следните нови членове:

„Чл. 28. Учредява се Държавно електроснабдително предприятие „Въча“ при Главната дирекция за електрификацията на България, със седалище на управлението в гр. София.“

Всички машини, инсталации, строителни съоръжения, постройки, далекопроводи, централи, трансформаторни подстанции, складове, материали, движими и недвижими имоти, разпределителни мрежи за високо и ниско напрежение за населените места, трансформаторни постове към тях и други имуществва, принадлежащи, до влизането на този закон в сила, на воден синдикат „Електрическа централа „Въча“ — Пловдив, преминават, по право и без всякакви формалности, в собственост на Държавното електроснабдително предприятие „Въча“ при Главната дирекция за електрификацията на България, което поема изцяло актива и пасива на същия синдикат, преставащ да съществува от деня на влизане на този закон в сила.

Държавното електроснабдително предприятие „Въча“ е отделна юридическа личност към Главната дирекция за електрификацията на България, с автономно управление и със свой отделен бюджет, щат и счетоводство.

Забележка. За краткост в следващите членове Държавното електроснабдително предприятие „Въча“ при Главната дирекция за електрификацията на България се назовава „Въча“.

Чл. 29. Целта на „Въча“ е гълното и системно електроснабдяване на Пловдивската електрификационна област, съгласно условията за отдаване електрификацията на същата област (обнародвани в „Държавен вестник“, брой 257/1938 г.) и условията, при които електрифицира Главната дирекция за електрификацията на България, при запазването, като минимални, сега съществуващите тарифи на „Въча“ за продажба на електрическа енергия, които не могат да бъдат намалявани, освен с изменение на този закон.

Чл. 30. Средствата, които са необходими за поддържане и изпълнение мероприятията на „Въча“, се набавят:

- 1) от активите на „Въча“;
- 2) от продажба на електрическа енергия;
- 3) от заеми, съгласно този закон, и
- 4) от приходи, установени с бюджета на „Въча“, и др.

Чл. 31. Заемните задължения на водния синдикат „Електрическа централа Въча“, респективно „Въча“, до влизането на настоящия закон в сила, се уреждат както следва:

1. Задължението по заема при Министерството на финансите към фонда „Общински налози“ в размер на около 187.000.000 лв., към датата на влизане този закон в сила, се заличава.

2. Задълженията по заемите към Българската земеделска и кооперативна банка се уреждат по следния начин:

а) държавата изплаща, без право на обратен иск, част от дълга на водния синдикат „Електрическа централа Въча“, в размер на 300.000.000 лв., с облигации от 5% народен заем 1943 г., носещи лихва, считано от 1 октомври 1944 г. Лихва за времето от влизането на този закон в сила до 1 октомври 1944 г. не се предвижда;

б) останалата част от дълга, олихвен и приключен към 30 ноември 1943 г., в размер на около 660.000.000 лв., се изплаща чрез сключване от „Въча“ на нов облигационен заем при Българската земеделска и кооперативна банка в размер на точно установения дълг, под гаранция на държавата, платим с годишна лихва 5% в продължение на 45 години с равни годишни вноски, съдържащи лихви и погашения. Заемът се окръглява в милиони лева, като разликата се внася в брой от „Въча“.

Разрешава се на „Въча“ да сключи, а на Българската земеделска и кооперативна банка да отпусне този заем, като за целта се издадат облигации на приносителя от по 1.000.000 лв. всяка една.

Облигациите ще съдържат главните постановления на настоящия член от закона и ще носят факсимилните подписи на председателя на управителния съвет на Главната дирекция за електрификацията на България и на главния директор на държавните и на гарантираните от държавата дългове и ще бъдат скрепени със саморъчните подписи на главния директор за електрификацията на България и на един представител на Българската земеделска и кооперативна банка.

Погашването на облигациите ще се извършва годишно в срок от 45 години, на 30 ноември всяка година, по реда на номерата на облигациите, според отпечатана на гърба им таблица, съдържаща приблизително равни годишни вноски за погашението и лихвата. Първото погашение ще се извърши на 30 ноември 1944 г.

За гарантиране редовното изплащане на заема всички постъпления на „Въча“ се внасят по чековата сметка на предприятието при Пощенската спестовна каса. От тези постъпления една дванадесета от сумата, необходима за плащането на годишната вношка по заема, падежът на която настъпва, се смята заповорана в полза на Българската земеделска и кооперативна банка и се внася ежесмесно по специална сметка при същата банка. Ако през някой месец приходите се окажат недостатъчни, за да покрият тази сума, недостигът се взема от постъпленията през следващия месец. Специалната сметка при банката ще бъде олихвявана до падежа на вноската по заема със същия процент лихва, който се прилага за редовната влогова сметка на „Въча“ при банката.

Един ден преди падежа Българската земеделска и кооперативна банка автоматически прехвърля от специалната сметка по заема в провизионната сметка по същия заем необходимите суми за изплащането на купоните и облигациите, като за извършеното уведомява „Въча“ и Главната дирекция на държавните и на гарантираните от държавата дългове.

Купоните и облигациите с изтекли падежи ще се изплащат от Българската земеделска и кооперативна банка, след което същите се изпращат на Главната дирекция на държавните и на гарантираните от държавата дългове, която следи за редовната служба по заема. За операциите по тази сметка се уведомява и „Въча“.

Провизионната сметка се олихвява в полза на „Въча“ със същия лихвен процент, с който се олихвява и обикновената влогова сметка.

Представените за изплащане облигации трябва да бъдат придружени с всички купони, падежът на които е настъпил на определената за изплащане дата. Стойността на представените купони се спада от капитала, който следва да се изплати на приносителя.

Облигациите се освобождават от всякакви сегашни и бъдещи данъци, такси, берии, гербов налог и др., а лихвите от тях — от тежестите по наредбата-закон за данъка върху приходите, както и от всички други сегашни и бъдещи данъци и гербов налог.

Освобождават се от всякакъв герб, данъци, такси, берии и др. и всички книжа и сметки, свързани с откриването, упражняването и издължаването на заема.

Неизлезлите в погашение облигации се приемат по номиналната им стойност за залог и гаранция, съгласно закона за бюджета, отчетността и предприятията.

Непредставените за изплащане купони в продължение на 5 години от деня на падежа им се покриват с давност в полза на „Въча“. За облигациите, чийто срок за изплащане е настъпил, този срок е 15 години.

Необходимите кредити за изплащане лихвите и погашенията на облигациите се предвиждат ежегодно в бюджета на „Въча“.

3. Всички други задължения на водния синдикат „Електрическа централа Въча“ се погасяват от редовния бюджет на „Въча“.

Чл. 32. Държавата, другите колективни, както и личните членове на водния синдикат „Електрическа централа Въча“ не могат да търсят никаква ликвидационна квота от „Въча“ срещу вношения от тях дялов капитал, който се заличава с влизане в сила на този закон. По същия начин се постъпва и с освободения, но неизплатен дялов капитал.

Допълнителната материална отговорност на личните и колективни членове на водния синдикат „Електрическа централа Въча“, която те имат за задълженията на същия синдикат, съгласно устава му и закона за водните синдикати, престава да съществува от деня на влизане на настоящия закон в сила.

Чл. 33. Остатъците по бюджета на „Въча“ могат да се предават безвъзмездно на Главната дирекция за електрификацията на България, за да ги изразходва за осъществяване на поставените й задачи за електроизграждането на България. Срещу тези остатъци Главната дирекция може да получава аванси от „Въча“ през течението на бюджетното упражнение.

Чл. 34. Управителният съвет на „Въча“ се състои от лицата, посочени в чл. 19, алинея първа, а проверителният съвет — от лицата, посочени в чл. 20 на този закон.

„Въча“ се задължава и представлява по реда и от лицата, посочени в чл. 19, алинея осма и девета.

Решенията на управителния съвет се провеждат в изпълнение чрез главния директор за електрификацията на България.

Чл. 35. Заварените при влизането на настоящия закон в сила щатни служители при воден синдикат „Електрическа централа Въча“ остават на служба във „Въча“ и продължават да изпълняват заеманите от тях служби с всички права и задължения на държавни служители. Назначаването и уволняването на всички служители при „Въча“ става по реда, предвиден в чл. 22, буква „д“, от този закон.

Главният директор за електрификацията на България може съобразно нуждите да премества служителите от „Въча“ на работа в други служби на главната дирекция.

Чл. 36. Зачита се изцяло за пенсия при фонда „Пенсии за изслужено време“ на щатните служители във водния синдикат „Електрическа централа Въча“ прослуженото време от 1 януари 1924 г. до влизането на настоящия закон в сила, като за времето до 1 януари 1935 г. заинтересуваните внасят съответните пенсионни удържки, включително и субсидията, заедно със следуемите се лихви, а вноските за пенсия, включително субсидията и лихвите върху тях за времето от 1 януари 1935 г. до влизането на настоящия закон в сила са в тежест и за сметка на „Въча“. Вноските се пресмятат на базата на получаваните от служителите заплати, въз основа на която се извършва изчислението на пенсията. Дадените поради поскъпването проценти и други увеличения и възнаграждения върху заплатите на същите служители, в размери еднакви с тези на държавните служители, се освобождават от всички видове пенсионни и други удържки и не се вземат под внимание при изчисление размера на пенсията.

Прехвърлят се служебно от Института за обществено осигуряване в фонда за „Пенсии за изслужено време“ всичките вноски, правени от служителите и от водния синдикат „Електрическа централа Въча“, след като бъдат олихвени с 5% годишна лихва, капитализирана шестмесечно:

1. За рисковете инвалидност, старост и смърт на сегашни и бивши работници във водния синдикат „Електрическа централа Въча“, правени в фонда „Обществени осигуровки“, респ. в Института за обществено осигуряване, от 1 януари 1935 г. до влизането на настоящия закон в сила;

2. За рисковете инвалидност, старост и смърт на сегашни и бивши служители на водния синдикат „Електрическа централа Въча“, правени в фонда „Обществени осигуровки“ от 1 януари 1935 г. до 1 юни 1941 г., които съгласно чл. 97 от закона за осигуряване на умствените работници са били или е прибавало да бъдат прехвърлени до 24 май 1942 г. в осигуровката на умствените работници;

3. Внесените от 1 юни 1941 г. до влизането на настоящия закон в сила вноски в осигуровката на умствените работници по закона за осигуряване на същите работници.

Така прехвърлените суми се приспадат от сумата, която „Въча“ следва да внесе съгласно алинея първа от настоящия член.

Горните суми се прехвърлят само за лицата, които не са ползували правата си за пенсия до влизането в сила на настоящия закон. Списъкът на лицата, правили горните вноски, се представя на Института за обществено осигуряване от „Въча“.

Забележка. Разпоредбите по настоящия член не се отнасят за изслуженото време на лица, които през време на службата си във воден синдикат „Електрическа централа Въча“ са били и пенсионери при фонда „Пенсии за изслужено време“.

Чл. 37. Бюджетът и щатът на „Въча“ се приготвяват, утвърждават и обнародват по реда на чл. 24 от този закон.

„Въча“ извършва своите разходи, води счетоводството си и се отчита по предвидения в този закон ред за Главната дирекция за електрификацията на България.

§ 8. Новият чл. 39 се изменява така:

„За прилагането на този закон и за заседанията на управителния и проверителния съвети се изработват правилници, които се одобряват от министъра на обществените сгради, пътищата и благоустройството.“

§ 9. Прибавя се нов чл. 40 със следния текст:

„Главната дирекция за електрификацията на България, както и „Въча“, освен облагите по този закон, се ползват и от всички прав и облаги, които имат държавните учреждения, и се освобождават от всички видове такси, мита, берии, данъци, герб и други публично-правни плащания и тежести, от които са освободени държавните учреждения.“

Председател Христо Калфов: Има думата г-н министърът на обществените сгради, пътищата и благоустройството.

Министър Димитър Василев: (От трибуната. Чете) Г-да народни представители! Когато през май 1940 г. вие гласувахте закона за учредяването на Дирекцията за електрификация на Северна България, аз имах възможност да изтъкна пред вас по-общирно общото значение на електрификацията както за повдигането на нашата материална култура, така също и за прогресивната промяна в домашния бит на българина и на културата му изобщо. Днес при настъпващата военновременна обстановка, която е съпроводена с усилено производство и специално за нас с грамадна липса на чужди течни горива, значението на нашата електрификация стана твърде известно за почти всички среди на нашата общественост. Въпреки това аз не намирам за излишно, внасяйки законопроекта за изменение и допълнение на закона за електрификацията на Северна България, да се спра накратко върху електрификационния проблем, който е един от най-съществените проблеми на съвременния стопански и културен живот на човечеството.

Г-да народни представители! Само едно десетилетие след началото на ерата на широкото и практически използване на електрическата енергия българският народ, макар и нерешително, стъпи в пътя на електрифицирането на своето стопанство. През 1900 г., след много колебания, се пусна в действие първата електрическа централа в България — водната централа „Панчарево“ на р. Искър, с една инсталирана мощност от 4.560 конски сили. След това се зареждат ред други електрификационни предприятия, които обаче се изграждат с толкова бавно темпо, че днешното електрификационно състояние на България далеч не може да отговори на нарастващите производствени и културни нужди на страната ни, а още по-малко на нашите бъдещи бързо развиващи се стопански перспективи. В сравнение с почти всички културни държави България е останала твърде много назад в своето електрификационно изграждане. Затова последното се налага все повече и повече като една основна и с волнополющо значение първостепенна стопанска задача.

За да имаме по-ясна представа за нашето електрификационно ниво, съпоставено с това на някои от европейските държави, аз ви давам следната таблица за производството на електрическа енергия. Така например в Норвегия имаме производство в киловатчаса на 1 жител — 3500; това са данни за 1939 г., по-нови данни няма; в Швейцария — 1.700; в Швеция — 1.430; в Германия — 900, данните са за стара Германия; в Финландия — 860; в Англия — 830; в Белгия — 730; в Франция — 480; в Италия — 400; в Холандия — 345; в Дания — 315; в Унгария — 132; в Югославия — 70; в Румъния — 61; в Гърция — 55; в България — 43; в Турция — 22; общо за Европа — 415 киловатчаса на 1 жител.

От тази таблица се вижда, че балканските държави в електрификационно отношение стоят на последно място — те имат производство на електрическа енергия под 100 киловатчаса на жител за една година, а нашата страна е между тях на предпоследно място.

Г-да народни представители! Коя е причината за това крайно незадоволително състояние и где се тя корени? Причината е преди всичко в липсата на планомерност и програмност при реализирането на необходимите електрификационни изграждания и тя се корени в липсата на ясно поставени в това отношение общодържавни цели. Най-същественото и успокоителното е обаче това, че България, според проучванията на специалистите, разполага с всички материални възможности да създаде и развие своя цялостна и национална електрификация, включваща производството, транспорта, разпределението и пласмента на електрическата енергия.

В продължение на две години — 1940 и 1941 — бе изработен и на 30 декември 1941 г. бе одобрен от Министерския съвет общият идеен електрификационен план на България, трасиращ пътя, който трябва да се следва в продължение на следващите 20 години при изграждането и установяването на цялостната национална електрификация на нашата страна. Епохалното значение на този план, получил всеобщото одобрение на обществености и специалисти в страната ни, ще има тепърва да се изтъква по резултатите, които той неминуемо ще даде. Общият идеен електрификационен план дава основите на нашата цялостна свързана електрификация, която използва най-рационално нашите природни сили и дава възможности за общото стопанско и културно развитие на народа ни.

Този електрификационен план засяга всички дейности на целокупния български народ както в областта на земеделието, занаятите и индустрията, тъй и в неговия домашен бит.

Днес ние виждаме, че ползващите се от електрическа енергия български граждани, било като консуматори за своето производство, или пък като такива за нуждите на своите домакинства, ползват електрическа енергия при колосално различни условия. Докато едни имат електрическа енергия на съвършено ниски цени, други я плащат на невъзможно високи цени. Един от отличителните белези на цялостно свързаната електрификация е този, че тя чрез общото действие на всички големи силопроизводителни централи в главните високоволтови далекопроводи ще гарантира за всички кътове на нашата земя необходимата електрическа енергия при почти еднакви тарифи и при условие, че всички силопроизводителни централи работят в общата далекопроводна мрежа.

Общата държавна високоволтова разпределителна мрежа дава възможност за най-икономичното използване на всички силопроизводителни централи и най-рационалното разпределение на произведената от тях енергия. Това е основата, върху която лежи общият идеен електрификационен план и тази основа представлява здравето начало в изграждането на стопанската мощ на България.

Г-да народни представители! Мнозина мислят, че изработеният и одобрен общ идеен електрификационен план на България не може да търпи абсолютно никакви промени, че той е нещо твърдо, не-

изменяемо. Това е едно погрешно мнение. Напротив, той представлява една жива материя, един жив план, непрекъснато приспособяващ се към променящите се изисквания на нашата стопански и културен живот. Планът не е нищо друго, освен един сбор от основни директиви, един основен скелет на нашата електрификационна система. Майсторството на изпълнителите на този план е това, да облекат този скелет с една изящна плът, съответстваща на големите стремежи на един млад народ. Макар строителните условия в настоящо време да са станали извънредно тежки, една от повелителните задачи на държавното управление е да направи всичко възможно за бързото реализиране на този план, като създаде всички възможности за неговото реализиране и кредитиране, тъй като с това ще се създадат условията за процъфтяването и благоденствието на целокупна България.

Консумативните нужди на страната след един 20-годишен електрификационен период се предвиждат на общо 2.300.000.000 киловатчаса годишно или по 180 киловатчаса годишно на жител, която енергия се смята за достатъчна за едно население, което се занимава преимуществено с земеделски труд. Ако предположим, че само 75% от това население ще бъде електрифицирано и че 60% от последното е годно за работа, то на всеки работоспособен жител се падат по 400 киловатчаса консумирана електрическа енергия. Извечно е също така, че една и половина работнически надници се равняват на един киловатчас. От това следва, че към всеки 300 работнически надници на един работоспособен жител ще се прибавят още 600 механически надници. Ясно е прочее, че само електрификацията ще утрои производствения капацитет на страната ни, без да се смятат другите енергии, които сами по себе си ще запазят своето значение.

Така преценена, електрификацията на нашата страна в много близко бъдеще ще играе ролята на огромен основен фактор за икономическата напредък на българския народ, а така също и първостепенна роля за неговото културно развитие.

Г-да народни представители! Не много отдавна беше действително необходимо да убеждаваме нашия народ за нуждата от приложението на електрическата енергия в най-важните области на човешката дейност — в индустрията, земеделието, занаятчийството, съобщенията и др. Днес обаче това съвсем не е необходимо, защото в съзнанието на всеки български гражданин е изградено убеждението, че електрификацията представлява един фактор, който действа революционно в процеса на усъвършенстването на техниката и в развитието на производството. Днес ние сме принудени да полагаме свърхчовешки усилия за задоволяване само на минималните искания на тези, които желаят да бъдат електрифицирани селищата им или предприятията им. За да можем наистина да задоволим тези искания, т. е. да можем да дадем 2.300.000.000 киловатчаса годишно, нашите централи трябва да произвеждат 3.050.000.000 киловатчаса годишно. Разликата от 750.000.000 киловатчаса не е нищо друго, освен разхода за собствените нужди на всички съоръжения на цялостната електрификация, за загуби при транспорта на електрическата енергия и др.

Кои са прочее силопроизводителните източници, върху които ще се изгражда това производство и върху които ще се облекне цялостната електрификация на България? Това са нашите каменно-въглени залежи и водните сили.

Според подробните проучвания на нашите минни инженери, ние притежаваме едно каменновъглено богатство, изчерпването на което, при нормална експлоатация, ще настъпи най-рано след 80 до 200 години. Според същите инженери обаче вероятните запаси на каменни въглища са не по-малко от 4-5 пъти по-големи. Днес ние използваме нашите каменни въглища, от каквото качество и да са те, почти изключително за отопление, за задоволяване нуждите на организирания от държавата по БДЖ и по речното и морско плаване транспорт, а също така и за парните котли на някои индустриални предприятия.

Обаче съвременната наука в услуга на световното стопанство вече се стреми да постави доброкачествените въглища само в разположение на химическата индустрия, като долнокачествените останат за нуждите на електропроизводството. Покрай доброкачествените въглища ние разполагаме с големи количества нискокалорични кафяви въглища, с много долнокачествени отпадъци и пляка, които в някои случаи просто не могат да намерят пласмент, обаче са много удобни, за да бъдат използвани в големите електрически централи. Такива нискокалорични въглища и отпадъци се добиват както в мините Перник, тъй и във всички наши каменновъглени мини. Нашият общ идеен електрификационен план предвижда, че 45% от цялото необходимо производство на електрическа енергия, т. е. около 1.350.000.000 киловатчаса годишно, да се добива именно от тези нискокалорични въглища. За най-голяма икономичност и рационалност и за удобство при самата експлоатация термоелектрическите централи ще бъдат построени до самите каменновъглени залежи. Според плана предвижда се да се изградят 11 броя такива централи, с обща инсталирана мощност около 310.000 киловата.

Остатъкът от необходимата електрическа енергия, съставляващ 55% от цялото електропроизводство и равняващ се на 1.700.000.000 киловатчаса годишно, ще се добие от водните електрически централи в страната. Такива централи, освен досега съществуващите, се предвиждат, според плана, 29 броя на текущи води и 25 броя подзавирни. Общата инсталирана мощност на всички водни нови централи, според същия план, възлиза на около 633.000 киловата. Освен споменатите водни централи, взети са пред вид и други 14 броя такива централи. Тяхното изграждане обаче е по-непрочуено и се отлага за по-късно. В общия енергиен баланс, съгласно електрификационния план, не са взети под внимание застроените и възможни за застрояване централи, които имат една инсталирана мощност под 1.000 киловата, понеже техният размер е много малък. Ясно е прочее, че нашата страна може да об-

легне своята цялостна електрификация изключително на свои собствени термични и водни силови източници. Това е едно от големите преимущества на тази електрификация.

Г-да народни представители! Както във всички страни, тъй и у нас, силовите източници не са разпределени равномерно върху цялата територия на страната ни. Ако вземем например Дунавската област, т. е. Северна България, ще видим, че тя е почти лишена от големи водни, а особено от термични силови източници. Такива области в България могат да се наброят няколко. Напротив, Рила и Родопите ни дават доста големи възможности за използване на текущите им води, а в тях и в предпланините им се намират и каменовъглени залежи. Тъкмо за това, за равномерното масиране на цялата страна с електрическа енергия, налага се свързването на големите електропроизводителни централи, където и да се намират те, с една цялостна високоволтова далекопроводна мрежа, която най-сподобливо да прорязва страната ни, като кръвоносна система в един здрав организъм. Тази далекопроводна мрежа трябва да бъде тъй застроена, че по най-късия, евтин и сигурен път да пренася електрическата енергия от мястото, където тя се произвежда — големите водни и парни централи — до мястото на нейното употребление.

Високоволтовите далекопроводи представляват основата, върху която ще легне изграждането на останалите елементи в общата електрификационна сграда. Проучванията на нашите компетентни специалисти ги доведоха до заключението, че най-подходящото преносно напрежение на електрическата енергия в България е това от 110.000 волта. Тъкмо затова то е избрано при разработването на нашата главна далекопроводна високоволтова система.

В изложеното досега аз изтъкнах трите основни елементи на един цялостен електрификационен план за една обща цялостна национална електрификация, а именно: възможен пласмент, налични силови източници и необходимата далекопроводна високоволтова мрежа.

Веднага след изработването на общия идеен електрификационен план се пристъпи към съставянето и на един петгодишен план-програм за приблизителния ред, по който в първия петгодишен период ще се проучат и изградят електрификационните обекти.

Г-да народни представители! Дотук аз ви изложих накратко целта и значението на общия идеен електрификационен план на България и възможностите за реализирането на предвидената в него цялостна електрификация. Този план, разчетен за изпълнение в един период от 20 години, представя електрификационното състояние на страната ни в едно желано близко бъдеще, при предположение, че се извършва един системен строеж. Неговото реализиране ще предизвика бързи и колосални трансформации в нашето народно стопанство, вследствие на което материалното и културното ниво на живота ще отскочи много скоро на високо. Ясният поглед върху сегашното състояние на нашата електрификация и добре осветлената перспектива на нейното близко бъдеще трябва да бъдат мощните импулси за предстоящата ни работа.

Електрификационното изграждане на България е голяма и изключителна важна проблема, за реализирането на която ще трябва много средства. Намирането на средствата трябва да бъде една от най-големите грижи на управлението. Паралелно с това трябва да се създаде и организация, която да проведе изпълнението на това колосално по значение технико-стопанско предприятие. Създаването на тази организация най-правилно е да стане чрез превръщането на съществуващата Дирекция за електрификацията на Северна България в Главна дирекция за електрификацията на България по начина, предвиден в предложения ви законопроект.

Г-да народни представители! В речта си, произнесена на 7 май 1940 г. пред вас, при защитата на законопроекта за учредяването на Дирекцията за електрификацията на Северна България, след като ви направих изложението си относно неравенството в електрификацията на Северна и Южна България, което се изразяваше с отношенията 1:2, 1:3 и даже 1:4, и след като изтъкнах съображенията си за учредяването на тази отделна формация, аз казах: „Разпространето на обсега на дирекцията още сега върху цялата страна няма да даде бързи резултати, тъй като за всички е ясно, че съсредоточаването на усилията и средствата на дирекцията върху по-малък обект ще бъде по-продуктивно. В близко бъдеще, след приблизителното изравняване на електрификацията на двете части на страната ни, дирекцията ще обхване цяла България“.

По съображения, които изтъкнах тогава, аз предложих и вне одобрихте първоначално дирекцията да се учреди като такава само за електрификация на Северна България, като ви обещах, че върху изграждането на общата дирекция ще работя неуморно и планомерно. Онези от вас, които са имали възможност да следят по-отблизо работата на Дирекцията за електрификация на Северна България през изтеклите вече три години от учредяването ѝ насам, не може да не са констатирали, че паралелно с разрешаване на проблемите за електрификация на Северна България, тази дирекция е работила и за електрификацията на Южна България.

Колкото и трудни да са времената, през които Дирекцията за електрификацията на Северна България работи, аз с задоволство и с истинска радост трябва да ви съобщя, че тя извърши подготвителни работи за електрификацията на цяла България и провежда доставките и строежите си за електрификация на Северна България и предоставяната ѝ Бургаска област с изумителна бързина и с голяма вещина, при максимални усилия и по най-бързия възможен начин, и то с извънредно ограничен персонал.

Известно ви е, че Дирекцията за електрификация на Северна България беше учредена с закон от 4 юни 1940 г., обаче дейността си същата фактически започна на 1 декември 1940 г. През изтеклите 3 години дейността на тази дирекция, покрай чисто подготвителните и организационните работи, се разрастна твърде много. Тук не бих могъл да се впускам в подробности, обаче, за да имате една

колко-годе представа за извършеното, ще ви дам някои свършено кратки данни.

За уреждане електрификацията на Северозападна България, и на първо място районите около центровете Мездра, Червен бряг и Плевен, дирекцията отдаде на предприемачи още през 1941 г.: първо, строежа на главния далекопровод 110.000 волта „Курило—Мездра—Червен бряг—Плевен“ с обща дължина около 140 км.; второ, 4 трансформаторни подстанции в Курило, Мездра, Червен бряг и Плевен; трето, строежа на разпределителните далекопроводи 20.000 волта с обща дължина около 450 км.; четвърто, строежа на трансформаторните постове на брой 141 и др.

За електрификация на Търново-Габровската област държавните мини строят далекопровод 60.000 волта и подстанции в Габрово и Горна Оряховица, като всички ще бъдат завършени до края на тази година. Паралелно с тези строежи и с цел да могат те правилно да се използват и за да се даде енергия на цялата област, дирекцията отдаде на предприемачи още през 1941 г. строежа на други 450 км. разпределителни далекопроводи 20.000 волта и на още 105 трансформаторни постове, чрез които ще доставя електрическа енергия на една област с център Горна Оряховица и с граници „Царева ливада—Елена—Попово—Две могили—Левски“. По-голямата част от работите по тези строежи е завършена, като експлоатацията само на една малка част от тях ще бъде започната в началото на идната година, а останалите ще бъдат поставени в експлоатация непосредствено след това.

За облекчаване на тежкото, поради липса на течено гориво, електрификационното положение на водоснабдителните станции в Делиормана и на гр. Шумен, дирекцията възложи през 1941 г. строеж на далекопровод 20.000 волта Шумен—Изгрев и през 1942 г. доставката и монтажа на водната електрическа централа „Тича“ с мощност 580 к. с. До края на настоящата година работите по далекопровода ще бъдат в по-голямата си част привършени. Завършените работи по електрическата централа се състоят главно в направата на водните съоръжения — яз, канал и др. — и в направата изкопите за сградата, с оглед те да бъдат окончателно завършени през идната година. Една част от машините, материалите и др. за електрическата централа са вече пристигнали.

Следните стойности дават една приблизителна преценка на изброените дотук работи: договорните стойности на всички гореизброени предприятия са кръгло 385 милиона лева, а работите, които са завършени до днес, възлизат на около 260 милиона лева, така че може да се смята, че тези предприятия са завършени в размер приблизително на 2/3.

Завършването на всички гореизброени строежи би се схванало за преждевременно, ако дирекцията не би се погрижила и за своевременно снабдяване на страната с необходимите мощности — с електрически централи. На всички ни е добре известно, че и днес, въпреки наличността на преносни и разпределителни мрежи, в много селища липсва електрическа енергия, главно поради липса на мощност в електрическите централи.

За облекчение на първо време и премахване на това извънредно тягостно положение се прави следното:

1. Урежда се по най-бързия възможен начин пушането в действие направената от мини „Перник“ поръчка на третата електропроизводителна група с мощност 7.200 киловата в електрическата централа „Марица“. Тази група ще бъде готова в фабриката до края на тази година и може да се очаква пускането ѝ в експлоатация към края на есента на 1944 г. С инсталирането на тази група ще се облекчи електрификацията на цялата Старозагорска област и ще се даде енергия на Търново-Габровската и Пловдивската област.

2. Възложи се доставката на машинната и електрическата част на водната електрическа централа „Видима“, Троянско, с мощност 4.500 к. с., и на далекопровода 60.000 волта Видима—Габрово с дължина 40 км., на обща стойност за двете предприятия около 50 милиона лева. Тази централа ще доставя електрическа енергия за околните селища и главно за Габрово-Търновската област.

3. Покрай голямото си значение като мероприятие за напояване и предпазване от пороизца, баражът на р. Росица при с. Горско Косово, Севлиево, ще има и голямо силдобивно значение за целия този край. С оглед на завършването на подбаражната електрическа централа, паралелно с завършването на баража, изработени са поемните условия, книгата и плановите за тази централа. Тази подбаражна електрическа централа ще има инсталирана мощност от 15.000 киловата и ще произвежда средно годишно около 22 милиона киловатчаса. Особено голямо ще бъде значението ѝ като върхова и резервна централа.

Независимо от централата при баража „Горско Косово“, предвижда се и една канална електрическа централа с инсталирана мощност от около 5.500 киловатчаса и със средно годишно производство от около 13 милиона киловатчаса. С това комплексът „Росица“ ще ни даде общо 35 милиона киловатчаса годишно.

4. За уреждане електрификацията на Бургаската и Шуменската области дирекцията е възложила строежа, доставката и монтажа на следните предприятия: далекопровод 110.000 волта Бургас—Провадия—Варна с дължина 120 км., за около 91 милиона лева; подстанция „Шумен“ 110.000/20.000 волта с мощност 10.000 киловата, за кръгло 21 милиона лева, и 158 броя трансформаторни постове за електрификация на селищата в Бургаската и Шуменската области на обща стойност кръгло 35 милиона лева.

Всички гореказани предприятия са възложени през текущата 1943 г., а изпълнението им, както и изпълнението на всички други съоръжения за електрификация на тези области, ще започне през идната 1944 г. Понастоящем се водят преговори за възлагане доставката на парна електропроизводителна централа „Черно море“, край гр. Бургас, с първоначално инсталирана мощност от 22.000 конски сили, както и за подстанциите „Левски“ и „Варна“, всяка с по 12.800 киловата мощност за 110.000/20.000 волта.

5. Известно ви е днешното състояние на електрификацията на цялата Софийска област и по-специално на гр. София. Паралелно с грижите за осигуряване на електрическа енергия за Северозападна България, дирекцията полага грижи и за осигуряване нуждите в Софийската област. За тази цел се изработиха планове и книжа за термична електрическа централа, употребяваща като гориво въглищните отпадъци при мини „Перник“, с инсталирана мощност от 90.000 киловата и първоначална приблизителна стойност около 1 милиард лева, по днешни цени, заедно с далекопровод 110.000 волта Перник—Курило, с дължина 45 км., с приблизителна стойност около 45 милиона лева. Понастоящем се очакват предложения от съответните фирми.

6. Едновременно с гореизложените конкретно посочени строежи дирекцията е изработила плановите и получила някои оферти за част от съоръженията за електрификация на Северна България, предвидени за изпълнение през първия 5-годишен електрификационен етап.

Г-да народни представители! Преди да завърша изложението си по дейността на Дирекцията за електрификация на Северна България, искам да не пропусна да отбележа следния важен факт от технико-стопанско значение за електроизграждането в България. На всички ви е известно, че за проводници в далекопроводите досега у нас се употребяваше изключително мед. Голямата нужда от този метал за военната индустрия и днешната световна война правят невъзможно набавянето му. Това положение постави Дирекцията за електрификация на Северна България при реализиране на възложените й задачи в крайно затруднено състояние. Липсата на мед за проводниците можеше да компрометира дейността на Дирекцията за електрификация на Северна България при изпълнението на възложените обекти, специално преносните и разпределителни далекопроводи, а с това да се изложи и едно добро начало. Набавянето на мед беше почти невъзможно както в страната, така и от странство.

За тази цел Дирекцията за електрификация на Северна България прибягна до проучването на възможността за масова употреба, вместо на медни, на стоманено-алуминиеви проводници. След подробни изследвания и, като се взе пред вид опитът от странство, където дълги години употребяват стоманено-алуминиеви проводници, можа да се установи, че ако Дирекцията за електрификация на Северна България употреби само за възложените й мероприятия стоманено-алуминиеви проводници, вместо медни, ще реализира при днешните пазарни нормирани цени една икономия от около 60 милиона лева. Необходимите ни за първите обекти 790 тона стоманено-алуминиеви проводници са отпуснати от германското Стопанско министерство и тяхното пристигане е предстоящо като една част са вече даже в България.

Паралелно с дотук казаната строителна дейност, Дирекцията за електрификация на Северна България е вършила и чисто стопанска експлоатационна дейност, която се състои в поддържането и експлоатацията на двете дизелови електрически централи в Добрич и Балчик и в организирането и уреждането покупко-продажбата на електрическа енергия, произвеждана от електрическата централа „Бедек“ в Трявна и разпределеното ѝ в Търновско-Габровската област. При крайно трудните условия за набавяне на гориво за тези централи тази дейност поглъща извънредно много усилия на дирекцията.

Г-да народни представители! В накратко изложеното дотук се състои близо тригодишната дейност на учредената в края на 1940 г. Дирекция за електрификация на Северна България. От това изложение се вижда, че дирекцията, макар и да носи название за електрификация само на Северна България, с всичките си действия се е грижила за уреждането на електрификацията на цяла България, а с възлагането на електрификацията на Бургаската област тя е преминала географските граници на Северна България и се е разпростряла и върху част от територията южно от Стара планина. С предлаганото изменение на закона за учредяване на Дирекцията за електрификация на Северна България и преразглеждането на тази дирекция в Главна дирекция за електрификацията на България се оформява само едно почти съществуващо фактическо положение.

Г-да народни представители! Едно правилно провеждане на държавната електрификационна политика предполага уреждането положението и на водния синдикат „Въча“, който по капитал и по гарантиране на задълженията е почти държавно предприятие. Това уреждане положението на „Въча“ е също така предмет на предлагания на вниманието ви законопроект.

Непосредствено след влизането в сила на закона за водите синдикати през 1920 г. и съгласно чл. 97 от същия закон основаната на 16 ноември 1919 г. в с. Кричим, Пещерско, кооперация „Електропроизводителна кооперация Въча“ е съгласувала устава си с постановленията на този закон и на 27 март 1921 г. се е превърнала във воден синдикат „Електрическа централа Въча — Пловдив“. Синдикатът е бил основан за срок от 75 години със следните цели:

1. Да обедини населението в Пловдивска област за образуване на потребния капитал за добиване на електрическа енергия от водната сила на р. Въча.

2. Да създаде всичките необходими съоръжения за добиване на електрическа енергия и за нейното разпределение и

3. Да тури на разположение на членовете си и населението в района на синдиката електрическо осветление и да даде енергия за нуждите на производството, промишлеността и държавата.

Средствата си синдикатът е образувал от встъпителни вноски, дялов капитал, помощи, заеми, разни такси и др., а управлението му е ставало съгласно закона за водните синдикати.

Първата задача, която новооснованият синдикат си е поставил, е била застрояването на една водна електрическа централа за използване водите в най-долния участък на р. Въча. Проектите за тази централа са били изработени през 1923 г. и строежът е започнал

още същата година. Водната електрическа централа е била завършена и пусната в експлоатация на 21 юни 1923 г. Тази електрическа централа е застроена с две електропроизводителни групи от по 5.000 конски сили, или общо 10.000 конски сили. Използуваемият воден пад е 84 метра, а използваното водно количество — около 10 кубически метра на секунда. През пълноводните месеци на годината водната електрическа централа доставя застроената си мощност от около 10.000 конски сили или около 7.500 киловата, обаче през маловодните месеци водното количество на „Въча“ спада на 2-5-3 кубически метра на секунда и тогава централата може да доставя постоянно само около 1.750—2.000 киловата. Тогава настъпва и кризата за електрическа енергия в Пловдивска област. Горното е било предвидено от синдиката своевременно и той застроява и пуска в експлоатация още на 17 декември 1927 г. една парна електрическа централа в Пловдив с инсталирана мощност 5.440 конски сили.

Имайки горните две електрически централи, синдикатът започва усилено застрояването на съоръженията за транспорт, разпределение и пласмент на електрическа енергия в района си. През 1933/1934 г. той пуска в експлоатация далекопроводите 60.000 волта от Кричим до Пловдив и Пазарджик и подстанциите 60.000/15.000 волта в Пловдив и Пазарджик, като поема електрооснабдяването на така образуваните три големи разпределителни района: Кричимски, Пловдивски и Пазарджишки. Паралелно с това върви и застрояването на разпределителните далекопроводи 15.000 и 20.000 волта и на разпределителните мрежи ниско напрежение в селищата от района на синдиката.

Г-да народни представители! С XI постановление на Министерския съвет, протокол № 151, от 10 ноември 1938 г., на водния синдикат „Въча“ се възложи електрификацията на цялата Пловдивска електрификационна област, като „Въча“ се оформи като областно електрооснабително предприятие. Така възложената на „Въча“ област обхваща околните: Карловска, Пловдивска, Асеновградска, Смолянска, Девинска, Пещерска, Пазарджишка, Панагюрска, Пирдопска, Разложка и Неврокопска, с площ 14.000 квадратни километра и с население 790.000 жители. До края на 1942 г. изправо от „Въча“ са били електрооснабдени 11 града с население 188.626 жители и 191 села с население 367.494 жители, или общо 202 селища с население 556.120 жители. В края на същата 1942 г. синдикатът е притежавал следните по-главни собствени електрооснабителни съоръжения: една водна централа с мощност 10.000 конски сили, една парна централа с мощност 5.440 конски сили, далекопроводи 60.000 волта 45 километра, далекопроводи 15.000 волта 1.214 километра, разпределителни мрежи ниско напрежение 827 километра.

В една част от селищата „Въча“ доставя електрическа енергия изправо до последния консуматор, а в други селища — на местни електрооснабителни предприятия. През 1942 г. общо произведената от централите на синдиката електрическа енергия възлиза на 33.274.220 киловатчаса, разпределена както следва:

От водната централа	25.318.500 киловатчаса,
от парната централа	7.476.150 киловатчаса,
купена енергия	479.570 киловатчаса,

Или всичко. . . 33.274.220 киловатчаса.

Пласираната от синдиката електрическа енергия възлиза на 26.318.370 киловатчаса, а разликата от 6.955.850 киловатчаса, или кръгло 21%, съставлява загуби в електрически мрежи и др.

Горните накратко изнесени данни дават характеристиката и стопанското значение на електрооснабителните съоръжения на „Въча“.

Г-да народни представители! Развитието на електроконсумативните нужди на Пловдивската област обаче, особено напоследък, растат толкова бързо, че електропроизводителните и електроразпределителните съоръжения на „Въча“ се оказват недостатъчни да ги задоволят. Това принуди „Въча“ да започне изработването на един изравнителен басейн за водната централа, чрез който да се подобри използваемостта на двете електрически централи, да проучи разширението на водната централа и да започне строежа на далекопровода 60.000 волта за получаване на енергия от електрическата централа на държавните мини при мина „Марица“. От друга страна областта на „Въча“ обхваща в границите си най-значителния в България, тъй наречен Родопски хидрокомбинат, върху който съгласно общия електрификационен план трябва да се облене електрификацията не само на Пловдивската област, но отчасти и на цяла България. Проучването, застрояването и експлоатацията на този хидрокомбинат надхвърлят възможностите и нуждите на сегашния воден синдикат „Въча“ и могат да бъдат обект и предмет само на една общодържавна организация.

И действително, съгласно някои общи проучвания на този хидрокомбинат, чрез силозастрояването на родопските реки Въча, Ели дера и околните притоци се получава мощност от кръгло 400.000 конски сили и електропроизводство от кръгло 1.100.000.000 киловатчаса, което представлява около 30% от необходимата мощност и около 36% от необходимото електропроизводство за цяла България при цялостно електрифициране на страната съгласно общия идеен електрификационен план.

Едно правилно проучване и застрояване на този голям енергиен източник първоначално и една правилна и целесъобразна експлоатация по-късно трябва да се извършат и ръководят от една общодържавна организация, от една Дирекция за електрификация на България такава, каквато се предлага с представения на вниманието ви законопроект.

Водният синдикат „Електрическа централа Въча“, поради ред организационни и финансови грешки, изпадна още почти в самото начало на своето съществуване в големи парични затруднения. Постъпленията от дялов капитал — основата, върху която трябваше да се изгради това предприятие — бяха нищожни, вследствие на

което необходимите средства за доизграждането му е трябвало да се набавят чрез заеми от държавата и държавните банки, лихвите по които вече значително надминават самата главница.

Финансовото положение на „Въча“ към края на 1943 г. ще бъде следното:

I. Дялов капитал (внесен)

Държавното съкровище	1 дял около	33.190.000 лв.
Градски общини	9 „	3.350.000 „
Селски общини	223 „	35.040.000 „
Популярни банки	10 „	460.000 „
Земеделски кредитни кооперации	98 „	880.000 „
Лични членове	24150 „	42.780.000 „
Общо	24.491 дяла	121.700.000 лв.

II. Заеми

	Главница	Лихви и глоби	Всичко
	лева	лева	лева
а) Към Б. з. к. банка по двата заема, отпуснати под гаранцията на държавата	294.110.907	664.337.666	958.448.573
б) Към Финансовото министерство	50.000.000	136.901.510	186.901.510
в) Към Главната дирекция на строежите — безлихвен остатък	4.620.000	—	4.620.000
г) Към Министерството на войната	500.000	20.000	520.000
Всичко	349.230.907	801.259.176	1.150.490.083

Други задължения около: 20.000.000

Срещу тези задължения в заеми, дялов капитал и разни други пасивни пера, възлизащи общо на около 1.300.000.000 лв., „Въча“ има материали, стоки, движими и недвижими имоти и инсталации, разполагаеми средства и разни активи общо за около 500.000.000 лв. реална мирновременна стойност.

Г-да народни представители! От данните по заемите е видно, че най-голямото финансово затруднение се е появило от сключените два заема при Б. з. и к. банка — около 300.000.000 лв., само лихвите по които заеми вече надминават далеч целия актив на „Въча“. Първият заем в размер на 249.000.000 лв. е сключен през 1924 г. По този заем, макар и да са изплатени около 4-5 милиона лева, дългът по главницата си е останал същият, а общото задължение само по този заем, поради прибавяне на лихвите към главницата, в настоящия момент се е покачило над 880.000.000 лв. По втория заем от 45.000.000 лв., сключен през 1932 г., досега са изплатени суми в размер на около 26.000.000 лв. Тези изплатени суми обаче са отишли също само за покриване на част от лихвите, така че дългът по плащания са отишли за покриване на част от лихвите, като дългът по главницата си е останал същият, а общото задължение по същия заем в настоящия момент се е покачило на около 80.000.000 лв.

Прочее и по двата заема при Б. з. и к. банка в размер на около 300.000.000 лв. са изплатени само около 30.000.000 лв., обаче тези по главницата е останал същият, а общото задължение по двата заема, след прибавяне на лихвите към главницата, в настоящия момент се е покачило на близо 1.000.000.000 лв.

Това показва, че финансовото положение на „Въча“ е лошо и непрекъснато ще се влошава, тъй като годишните лихви по дълговете далеч надминават brutните приходи. Вследствие на това, ако предприятието бъде така оставено, финансовото му заздравяване и по-нататъшното му съществуване стават невъзможни. Така например само лихвите по заемите са възлизали през 1941 г. на около 76.000.000 лв., през 1942 г. — на около 77.000.000 лв., през 1943 г. — около 78.000.000 лв., докато бруто-постъпленията през същите години са били както следва: за 1941 г. — около 61.000.000 лв., за 1942 г. — 74.000.000 лв., за 1943 г. — очаква се да бъдат около 75.000.000 лв.

Загубите, реализирани от „Въча“ само през последните години, са били както следва: за 1939 г. — около 58.000.000 лв., за 1940 г. — около 59.000.000 лв., за 1941 г. — около 61.000.000 лв., за 1942 г. — около 66.000.000 лв.

От друга страна нуждите наложиха едно по-широко развитие на „Въча“, отколкото се е предвиждало първоначално при основаването на водния синдикат. В течение на около 25 години бяха построени от „Въча“ хиляди километри далекопроводи, стотици трансформаторни постове; електрифицирани бяха около 200 населени места, много от които от търговско гледище нерентабилни, но затова пък напълно оправдани от гледището на интересите на народното стопанство. Трябва да се признае, че особено много се направи за подпомагане на земеделското стопанство в Пловдивската област, където се увеличи добивът от земята посредством напояване с електропомпи.

Г-да народни представители! Ето защо, с оглед на огромната обществено-стопанска функция, която „Въча“ изпълнява, единственият възможен и целесъобразен начин за извеждането от тежкото финансово положение, както и за бъдещото й правилно развитие, е превръщането на водния синдикат „Електрическа централа Въча“ в държавно електроснабдително предприятие към Главната дирекция за електрификация на България, като предварително бъдат ликвидирани част от задълженията му.

Това ликвидиране е предмет на чл. 31 от законопроекта. Като се имат пред вид най-необходимите разходи на „Въча“ за личен състав, поддържане на инсталациите и съоръженията и пр., може да се очаква, че полученият излишък от бруто-прихода ще бъде достатъчен за покриване на годишните вноски по новия облигационен заем, в който се обличат част от текущите задължения.

Поради това, че реализираната досега загуба от водния синдикат „Електрическа централа Въча“ надхвърля няколкократно напълно

внесенния капитал на личните и колективни членове, трябва да се приеме, че дяловият капитал на „Въча“ всъщност е изконсумиран. Следователно членовете на водния синдикат „Електрическа централа Въча“ не могат да търсят никаква ликвидационна квота от същия срещу внесенния от тях дялов капитал.

От друга страна, понеже членовете на водния синдикат „Електрическа централа Въча“ не са участвали в него с оглед на реализиране печалби, а за подпомагане на едно голямо обществено дело, справедливо е същите да бъдат освободени от допълнителната материална отговорност, която те имат за задълженията на същия синдикат, съгласно устава му и закона за водните синдикати.

Персоналът на водния синдикат „Електрическа централа Въча“ от 1935 г. насам заема длъжности и получава чисти заплати, приравнени с тези на държавните служители. Докато обаче удържките за пенсия на държавните служители се внасят от съответното учреждение в пенсионния фонд, това за служителите при „Въча“ е ставало в полза на предприятието. Ето защо справедливо е, служителите при „Въча“ да получат същите облаги, както тези в държавните учреждения, като пенсионните вноски за времето от 1 януари 1935 г. до влизането на този закон в сила се понесат от „Въча“. При спадане на сумите, които се предвижда в законопроекта да бъдат прехвърлени от Института за обществено осигуряване в фонда „Пенсии за изслужено време“, ще трябва „Въча“ да довърне около 9.500.000 лв.

Г-да народни представители! Преди да завърша речта си по този с колосално значение за стопанското изграждане на страната ни законопроект, аз неотразимо чувствавам приятния дълг да изкажа пред вас моята голяма благодарност към нашия високоуважаем министър-председател г-н Добри Божилов, който като м-р на финансите даде от сърце цялото си съдействие както при съставянето на самия законопроект, така също и особено много за намирането на най-правия и сигурен път за финансовото заздравяване на водния синдикат „Електрическа централа Въча“. Без тази негова благословия нашите повече от едногодишни усилия да дойдем до едно разумно разрешение на поставения въпрос биха останали съвсем напразни. Като му благодаря най-искрено още веднаж и като изказвам моята дълбока увереност, че вие разбрахте основно смисъла и значението на предлагания ви законопроект, аз ви моля да го одобрите и да гласувате. (Ръкоплескания)

Председател Христо Калфов: Има думата народният представител г-н Спас Ганев.

Спас Ганев: (От трибуната) Г-да народни представители! Лично за себе си аз не се съмнявам, че въпросът, който се разисква в днешния момент в Народното събрание, би предизвикал много голям интерес и много повече разисквания отколкото могат да се очакват днес, ако това ставаше в малко по-друго време, когато нашите мисли не са опирани от други по-големи събития, било вътре в страната, било вън от нас.

Специално за електрификацията на България се е говорило в настоящото Народно събрание доста много, за да няма нужда сега да повтаряме надълго и нашироко. И затуй при разглеждането на внесенния законопроект ще се помъча да засегна въпросите колкото е възможно по-накратко, без да се впускам в подробности — още повече, че аз съм имал възможност да изкажа моето схващане по тях.

Да се говори за значението на електрификацията за развоја на страната аз смятам, поне от моя страна, за лишно, след като за това са дадени толкова данни. Явно е за всекиго, че индустрия, бъдещо електрифициране на нашите железници, частно стопанство, земеделие — зависят и са във връзка напълно с развоја на електрификацията. Ние обаче не можем да си правим упрек, че по отношение на електрификацията сме останали назад, като се сравняваме с западните страни. Нашият самостоятелен живот, нашата индустрия и въобще нашето стопанство се развиват бавно още от освобождението. И естествено ние по консумиране на киловатчасове на глава не можем в никой случай да се мерим с западните страни, където има една особено силно развита индустрия, голям консуматор на електрическа енергия.

Все пак ние трябва да дадем заслуженото на ония, които работят в тази област, тъй като за краткия период на самостоятелния ни живот у нас се е направило твърде много, прави се и днес, ще се прави и утре, защото нуждите на нашето стопанство, на живота в страната налагат това.

Най-добър пример какво значение има електрификацията за страната е „Въча“. Ако „Въча“ не беше при Пловдив, ако „Въча“ не беше проявила тази дейност, която е проявила откак тя съществува, ние не бихме имали това състояние на стопанството, специално на земеделското стопанство, каквото имаме днес в Пловдивската област. Цветущото положение на земеделското стопанство в Пловдивска област — като изключим значението на климатическите условия — се дължи изключително на благотворното влияние на „Въча“. Трябва да се отбележи, че ние никъде нямаме специална тарифа за даване на енергия за земеделското стопанство, освен при „Въча“ — твърде ниска и даваща възможност за широко употребление. И когато ще преценяваме значението на „Въча“ и какво да направим с нея, какви задачи да й възложим за утрешния ден, не трябва да изпускаме пред вид извършеното от нея за стопанското развитие на Пловдивската област, което е имало значение и за цялата страна.

Когато говорим за електрификация, не трябва да изпускаме и многото, което направиха нашите мини в началото, допреди скоро — създаването на централи при мини „Перник“ и при „Раковски“. Въглищата са енергия, която, превърнати в електричество, може да служи по-добре на народното стопанство. По-рано мините имаха това схващане и правеха всичко възможно да създадат тук и там

централи и да ги разширят. От няколко години тая тенденция на работа в мините е напусната. Мините се дезинтересират от електрификацията и са готови да оставят други да строят централи край тях, а те да им дават въглища; въобще те да се грижат само за доставката на въглища. Мисля, че по-раншното действие и работа на мините, специално на държавните, беше по-правилно, отколкото сега, при новия състав на управление на мините, които се турят в ограничено положение да се грижат само да изкарат въглищата на земята и да ги продадат. По-правилно е отпадъците, които получават мините, нискокачествените въглища, да ги употребяват те и да дават впоследствие продукта електричество на разположение на Дирекция на електрификацията.

Мисля, че ще бъде непълен — искайки да бъде съвсем кратък — ако не спомена, защото е от значение кои закони днес за днес уреждат електрификацията в страната. Това са само четири закона и аз ги упоменавам: наредбата-закон за електрификацията на България от 1935 г.; законът за електрификацията на Северна България от 1940 г.; изменението на същия закон с някои допълнения от 1942 г.; и най-после законът за разрешаване на Института за обществено осигуряване да възложи на Дирекцията за електрификация на Северна България постройката на електропроизводителна централа край мина „Черно море“. С тия четири закона се е уреждала до ден днешен електрификацията в страната. Днес с изменението на един от тези закони се гони целта да се постави на нови начала бъдещото развитие на електрификацията.

Споменавайки основния закон за електрификацията на страната, аз искам също да припомня, без да се впускам в подробни пояснения, чл. 2 от закона за електрификацията. Смятам за необходимо да подчертая този член, защото от този момент държавата поема върху себе си цялата грижа за разпореждането с електрификацията. Чл. 2 гласи: (Чете) „Държавата разпорежда с електрификационните обекти и с електрическата енергия в царството в рамките на този закон.“ Първото узаконено право на държавата да разпорежда с електрификационните обекти и с електрическата енергия се явява в наредбата-закон за електрификацията на България от 1935 г. Ще трябва да спомена и за два института или за два органа по електрификацията, на които ще се спра малко по-късно.

В глава II, членове 6, 7, 8, 9 и 10 се указва кои разпореждат и кои уреждат електрификацията на страната. Като органи са показани в чл. 6: първо, Главната дирекция на обществените сгради, пътищата и благоустройството при Министерството на съобщенията — тогава беше Министерство на съобщенията — второ, Електрификационният съвет, и трето, електротехническите служби при разните министерства. Споменавайки за Електрификационния съвет, само за уяснение ще кажа какъв е съставът му и каква е задачата, която той има по закон, защото ще видим малко по-късно, че в някои случаи този институт от голямо обществено значение е турен малко настрана при разрешаването на някои въпроси, при разглеждането на които се повдигат принципи въпроси от значение за електрификацията на страната.

Аз ще си позволя набързо да спомена кои влизат в Електрификационния съвет. Електрификационният съвет се състои от: главния директор на обществените сгради, пътищата и благоустройството; началника на отделение техническа контрола, компетентност, електрификация и индустриални заведения, юрисконсулта; един електроинженер и един машинен инженер — инспектори при отделение техническа контрола, компетентност, електрификация и индустриални заведения — всички от Министерството на съобщенията; началниците на отделенията при Министерството на народното стопанство — водно, минно и индустриално; един представител на Министерството на войната; един представител на една от държавните банки, определен от Министерството на финансите; един член на Софийския апелативен съд; един електроинженер — представител на Българското инженерно-архитектно дружество; един представител на Съюза на електроснабдителните предприятия; един представител на Съюза на българските индустриалци; един електроинженер — представител на Съюза на обществените електроснабдителни предприятия, и един представител на търговско-индустриалните камари.

През този институт минава общият електрификационен план, за който, както сега, така и по-рано, споменава министърът на обществените сгради, пътищата и благоустройството. След разглеждане на общия електрификационен план от този съвет, се пристъпва към неговото одобрение от Министерския съвет. Прави тая бележка за реда, по който се е одобрил общият електрификационен план за страната, защото ще го свързва малко по-късно с въпроса за изменението на закона сега и създаването на Главна дирекция за електрификацията.

След тези няколко пояснения, аз пристъпвам към разглеждане на самия законопроект за създаване на Главна дирекция за електрификацията на България. Заявявам решително — и не може да бъде друго — че по принцип одобрявам законопроекта, защото, ако си спомняте, още при разглеждане на закона за учредяване на Дирекция за електрификация на Северна България, както и при разглеждането на закона за изменение на същия закон, аз поддържах, че трябва да се създаде дирекция, служба, или каквото щете — името не ме интересува — въобще един институт, който да се грижи за електрификацията на цяла България. И аз си позволявам да цитирам само един пасаж от онова, което казах тогава, за да се обясни, защо заставам решително на страната на законопроекта по принцип. (Чете) „Нито Северна България за себе си не може да се електрифицира без Южна България, нито Южна България ще може да се електрифицира без свързването през Северна България. Нямаме нужда от това деление на Северна и Южна България — да не го правим“ — а трябва да създадем обща Дирекция за електрификацията на България. Тези бяха и заключителните ми думи, ко-

гато разглеждах законопроекта за електрификацията на Северна България.

Г-н министърът разчиташе тогава и сега спомена — това се намира в неговото изложение към този закон, след като са изказали ораторите — че ние ще дойдем до Дирекция за електрификацията на цяла България, когато в електрификационно отношение — той и преди малко спомена това — Северна България се изравни с Южна България. Фактически ние пристъпваме към създаването на обща дирекция, когато въобще не се е изравнила Северна България с Южна България, защото не можем да изравним, тъй като нямаме силовите източници, които ще трябва да дадат енергия за Северна България. И той сам призна, че през всичкото време на действие Дирекцията за електрификация на Северна България не се е ограничавала само в действия и работа за Северна България, но и много въпроси от електрификацията на Южна България, са били предмет на нейните грижи.

Въобще електрифицирането на Северна България, без грижи за Южна България, където се намират главните източници на енергия, не може да стане. Това бяха мотивите навремето си, да се иска обща дирекция. И ние дойдохме до нея. Фактически ние вършихме работа като обща дирекция досега, но продължаваме да говорим за Дирекция за електрификацията на Северна България. Даже г-н министърът, когато говори навремето си и направи своето обширно изложение, изпъстрено с данни, разчиташе твърде много, според неговите сведения и според оценките, които му бяха дадени, че ще може да се изнася електрическа енергия от Софийската електрификационна област за Северна България. Фактически ние не можехме да изнаесем енергия, защото не разполагахме с такава. Виждаме, че и сега се търси да се създадат нови електрически централи при мини „Перник“, „Черно море“ и т. н., да се усили централата „Раковски“, за да се намери енергия, която, като задоволи отчасти нуждите на Южна България, да може остатъкът да отиде в Северна България. Тогава г-н министърът каза: (Чете) „Г-да народни представители! Не е ли ясно за всекиго от нас, че има нещо нередно в Софийската електрификационна област? Нима има каквото и да било помен от рационализирано производство и стопанска разумност в този начин на използване на това огромно, но почти още спящо богатство? Аз отивам по-нататък — няма ли да бъде от наша страна даже престъпно да гледаме със спокойствие как тези кръгло 250 милиона киловатчаса прекарват, хванати вече от нас, в сладка дрямка, когато съседни области, например Северозападна България, жадуват и гладуват за електрическа енергия?

Фактът беше обаче един, че ние нямахме 250 милиона киловатчаса, които да спят, защото въобще ги нямаше, и нямаше кой да спи. Фактът, че в последните няколко години ние имаме недостиг от енергия в Софийската област и че индустрията в Софийската област стигна дотам, да работи по 5 дни в седмицата, че се наложила ред ограничение при използването на електричеството в частното стопанство — показва само едно, че ние въобще нямаме лишна енергия, не, нямаме дори достатъчно енергия за Софийска област. И затуй чак по-скоро трябва да пристъпим към ония мерки, които сам министърът сега току-що изложи: създаване нови централи при „Перник“, разширяване централата при „Раковски“ и създаване централа при „Черно море“. Без създаването на нови силови източници ние не можеме да говорим за изравняване на Северна България със Софийската област и Южна България.

Затуй — повтарям, за да приключа с този въпрос — намирам за правилно и одобрявам решително оформяването на едно положение, при което сме били. Ние имаме Дирекция за електрификацията на Северна България, а фактически имаме дирекция, която полагаше грижи за цяла България. Това можехме да го направим още в 1940 г. и да си поставим задачите по-ясно и по-конкретно.

Ще направя още една бележка. Тогава се намериха хора, които от желание ей тъй да кажат нещо в противовес на това, което се е казвало от този или онзи — съжалявам, че съответният народен представител не е тук — заявиха, че и дума не можело да става за обща дирекция; Дирекция за електрификация на Северна България трябвало да имаме и че даже ако утре инженер Ганев станел министър на благоустройството, макар сега да поддържа тезата за обща дирекция, той няма да измени нито на йота закона, който ни предлага г-н министър Василев сега. Фактически стана другото: нямаше нужда да стане Ганев министър, ами самият министър Василев си изменя закона, защото нуждите го налагаха.

Като поддържам закона по принцип, аз смятам, че въпросът щеше да се разреши правилно, ако сега ни се внесеше един нов цялостен закон, който да урежда електрификацията на страната, а не да ни се внася един закон за изменение на закона за електрификацията на Северна България, в § 1 на който се казва: (Чете) „Заглавието на закона се изменя така: „Закон за Главна дирекция за електрификацията на България“. Навсякъде в закона думата „Дирекция“ се заменява с думите: „Главна дирекция“, думата „директор“ — с думите: „главен директор“, думата „областта“ — с думата „страната“, а думата „Северна“ се заличава“.

Не можем да смятаме, с че тъй отведнаж една дирекция, която е имала много по-ограничени задачи — електрифицирането на една област — може да обхване задачите, които ще й бъдат възложени, когато трябва да електрифицира цялата страна. Задачите са при единия случай едни, при втория случай — други, нови. Естествено е, че и тъй да остане законът, ще се направи нещо, ще се направи крачка напред. Трябваше обаче да имаме един цялостен закон, който да уреди въпроса за електрификацията на страната и да постави задачите на новата дирекция. В такъв случай ще се избегнат много неща, които впоследствие ще наложат нови и нови изменения и допълнения на сега предложенния ни закон. В това съм сигурен и убеден. тъй както съм сигурен, че говоря сега пред вас.

Трябваше малко повече труд от съответните служби, малко повече работа, за да се даде един цялостен закон. За мен поне не е ясно

как може да се уреди тази материя с един закон от 40 члена с новите допълнения, 10 от които се занимават с „Въча“, а останалите 30 члена, между които някои формални, са специално за електрификацията на страната, и се оставят едни стари членове, които не задоволяват нуждите и не отговарят на задачите, които се възлагат на тази дирекция — което ще видим по-късно, когато ви прочетат някои от членовете с нанесените поправки, според предложението законопроект.

Тук обаче трябва да направя още една бележка. Не можеше и не биваше този закон, с който ще се създаде дирекцията, която ще ръководи осъществяването на електрификационния план, да не мине през Електрификационния съвет. Мнението на Електрификационния съвет министърът трябваше да го вземе — тъй поне смятам аз — а дали той ще се съгласи с това мнение, дали няма да се съгласи, това е негово право. Обаче мнението на един институт, като Електрификационния съвет, с толкова сведущи лица, познаващи индустрията и въпросите, които се разглеждат в законопроекта, щеше да бъде от полза, още повече, че самият Електрификационен съвет е този, който е дал мнението да се одобри или не електрификационният план. Трябваше този закон да мине през учредението, което ще провежда този електрификационен план, учредението, на което се поставят задачите да изпълни ролята, от която да даде на дело електрификацията на страната.

Аз не казвам, че министърът по някои членове на закона е длъжен непременно да се обърне към Електрификационния съвет, но естеството на работата и значението на задачите, които се поставят, налагат да стане това. Също така трябваше да се поиска и мнението на съответната служба от Министерството на благоустройството — отдел за електрификация и индустриални заведения. А законът израства мимо службата, която уж ръководи електрификацията на страната, и мимо Електрификационния съвет, най-висшият орган, компетентен да дава мнение по въпроса за електрификацията; минава покрай тях, без те да ги знаят, без да подозират неговото съществуване, без да подозират неговото създаване — пропуск, който, ми се чини, ще докара впоследствие до изменение на закона, защото пропуските, които ще направим при приемането на този закон, ще бъдат налице, и прилагането му ще наложи в близко бъдеще пак да се занимаваме със същия закон; разбира се, ако не се тръгне по друг път — да се пише в закона едно, а да се върши друго, както ни каза г-н министърът сам: досега беше Дирекция за електрификация на Северна България, но тя се грижеше и за Южна България. И това може да се направи. Въпросът е как да го направим, за да бъде всичко по-добре направено.

Смятам, че законът не задоволява, защото той трябваше да определи ясно отношенията между Главната дирекция за електрификация на България, която се създава, и съответния отдел, служба, или каквото щете го наречете, при Министерството на благоустройството, който отдел се грижи за електрификацията на страната. За уреждането на тия отношения, за правата на отдела по отношение на Дирекцията, за задълженията на Дирекцията по отношение на отдела и обратно — за правата на Дирекцията по отношение на отдела — нищо от това няма да намерите в закона. А това ще предизвика търкания или пък отстраняване на самата служба и оставяне Дирекцията да върши това, което намери за добре, без да се намира във връзка със самата служба. Трябваше при новото положение в закона да се определят основните линии и основната мисъл, по която ще да се ръководи Дирекцията при провеждането на електрификацията и докде ще отиде нейната непосредствена работа: дали само към създаване на далекопроводи, дали към създаване на далекопроводи с по-ниско напрежение, къде ще свърши нейната дейност и откъде ще почне контролът на електроснабдителните предприятия и пр. Това се налага от необходимостта за яснота и за по-правилна и продуктивна работа.

Нека тия ми бележки да не се считат като критика с цел да се отхвърли законът, но да се считат като посочване на пропуските. И нека съответните господа, които ще участвуват в комисията, със своята компетентност и разбиране на въпросите да попълнят закона, за да отговори той на нуждите на страната и на задачите, които се възлагат на дирекцията.

Аз не виждам никъде в закона да е казано, че известни решения или известни стъпки на дирекцията ще трябва да бъдат разглеждани от Министерския съвет. Всичко спира в Министерството на благоустройството. Въпросът за електрификацията, нейното прокарване засяга много ведомства. Затуй виждаме, че съставът на Електрификационния съвет обхваща много ведомства и много браншове, които работят в стопанското поприще на страната. Има въпроси, които няма да бъдат правилно разрешени нито от дирекцията, нито от Министерството на благоустройството, а ще трябва да ги разреши Министерският съвет. И именно това, кои въпроси ще трябва да бъдат разрешени от Министерския съвет и кои трябва да останат в Министерството на благоустройството, трябва да бъде уредено в закона.

След тия няколко общи бележки аз преминавам конкретно към законопроекта.

Намирам за правилно и много добро изменението на чл. 3, който с § 2 от законопроекта се изменя така: „Главната дирекция за електрификация на България упражнява контрол върху всички водни синдикати в страната за електропроизводство и електроразпределение, като дяловият капитал, внесен от държавата, се прехвърля безвъзмездно на Главната дирекция за електрификация на България.“ Това е абсолютно правилно, защото тази двойственост, която съществуваше между Министерството на земеделието — съответно нещастното водно отделение при това министерство — и Министерството на благоустройството, позволява и едното, и другото министерство да се бъркат в тези работи, да искат да си присвоят компетентност по отношение на електроснабдяването, двете мини-

стерства само си пречека. Сега с това изменение на чл. 3 веднаж завинаги ще се избягнат ред спорове, които са съществували досега.

Минавам към § 3, с който се изменя чл. 19 от закона. Той гласи: „Управителният съвет на Главната дирекция за електрификация на България се състои от: председател — министърът на обществените сгради, пътищата и благоустройството, подпредседател — главният директор на Министерството на обществените сгради, пътищата и благоустройството, и членове: главният директор за електрификацията на България, който е и докладчик в съвета, и двама души, назначени от Министерския съвет по представителство от министъра на обществените сгради, пътищата и благоустройството, от които единият трябва да бъде електроинженер, а другият — почтително — юрист или стопановед.“

Съставът на новия управителен съвет на Главната дирекция за електрификацията на България се коренно различава от състава на управителния съвет на Дирекцията за електрификацията на Северна България. Аз ще си позволя да ви кажа какъв беше съставът на управителния съвет на Дирекцията за електрификацията на Северна България: главният директор на обществените сгради, пътищата и благоустройството, един електроинженер, представител на Инженерно-архитектната камара, един електроинженер от Българското инженерно-архитектно дружество — все от Северна България, защото се касаеше за електрификацията на Северна България; един инженер от отделението за електрификация и индустриални заведения — значи, от онова отделение или отдел в Министерството на благоустройството, което има грижата за електрификацията в страната. Сега в управителния съвет на Главната дирекция за електрификацията на България такова лице не участва. Коя причина налага, щото отделът, който се грижи за електрификацията, който има висшия контрол за нейното провеждане в страната, който е непосредственият орган на министъра, да не участва със свой представител в управителния съвет на Главната дирекция за електрификация на България? Действително този отдел е част от Главната дирекция на обществените сгради и в управителния съвет участва главният директор на обществените сгради, който е специалист и има познания, за да се уяснят известни въпроси по-правилно и по-точно, но все пак съответният отдел от Главната дирекция на обществените сгради, именно отделът за електрификацията, трябва да бъде във връзка с Главната дирекция за електрификацията на България. Докато досега в управителния съвет на Дирекцията за електрификацията на Северна България имаше представител на този отдел, сега с изменението той се заличава.

По-нататък в състава на управителния съвет на Дирекцията за електрификацията на Северна България влизаше един представител на обществените електроснабдителни предприятия в Северна България, един представител на индустриалците, взет от търговско-индустриалните камари, един представител на останалите видове консуматори на електрическа енергия в Северна България. Както виждате, общественият елемент в управителния съвет на Дирекцията за електрификацията на Северна България беше твърде силно застъпен, а сега той въобще не е застъпен. Сега с изменението в управителния съвет на Главната дирекция за електрификацията на България не влиза нито представител на Съюза на българските инженери и архитекти, нито представител на Инженерно-архитектната камара, нито представител на индустриалците, взет от търговско-индустриалните камари и т. н. Сега съставът на управителния съвет е по-малък: председател — министърът, подпредседател — главният директор на благоустройството, и трима членове: главният директор за електрификацията на България и двама души назначени, които евентуално могат да бъдат взети и откъдето, от някое учреждение.

Аз смятам, че като се създава управителен съвет, трябва да се подбере съставът му така, че той действително да може да осветлява правилно всички поставени въпроси и да взема решения с оглед на общественото значение на мероприятията, които ще се предприемат. В туй отношение управителният съвет на Дирекцията за електрификацията на Северна България е по-подходящ, отколкото сегашният управителен съвет на Главната дирекция за електрификацията на България. В това отношение в комисията трябва да се направи съответното.

Аз не съм толкова за управителните съвети, защото зная, че те, особено ако са от чиновници, в повечето случаи ще вършат онова, което ще им се продиктува от министъра. Аз даже предпочитам да няма никакъв управителен съвет, да има само един директор, но да знаем кой отговаря, отколкото да имаме един управителен съвет, който никога да няма свое мнение.

Но в изменението на чл. 19 се постановява нещо ново. Във втората алинея се казва: „Мандатът на назначените членове на управителния съвет е тригодишен.“ — Става дума за двамата назначени членове на управителния съвет, електроинженера и юриста или стопановеда, защото само те са, които се назначават. — „Те могат да бъдат преназначавани или предсрочно освобождавани по реда на алинея първа“ — т. е., който ги е назначил, той може и да ги освободи. Фактически това значи, че нямаме нищо. Наистина може и добросъвестно тези двама членове на управителния съвет да бъдат сменени затуй, че някой от тях отсъствува, няма го в София или е умрял — това го разбирам, но да се постановява, че могат да бъдат и предсрочно освобождавани — това не го разбирам. Представете си, че тези двама членове на управителния съвет на Главната дирекция за електрификацията на България, назначени там след проучване, в даден момент поддържат тежкия или мнението, които не отговарят на желанията на министерството. В такъв случай те могат да изхвъркнат. Значи, предварително трябва да им се каже: или ще вървите по откъпан път и ще поддържате това, което ви се предлага, или ако дуп-дуп много знаете, ще си отидете. Тогава по-добре оставете директора за електрификацията да управлява и му дайте възможност да работи и да носи отговор-

ност, ако не искате да има управителен съвет само за да се каже, че има управителен съвет.

По-нататък в изменението на чл. 19 се казва: „Решенията на управителния съвет подлежат на одобрение от министъра на обществените сгради, пътищата и благоустройството.“ Това е явен пропуск. Министърът на благоустройството ще бъде председател на управителния съвет и той след това ще одобрява решенията на този управителен съвет! Е, ако това не е смешение по недогледа-ност — аз допускам, че е станало само по недогледа-ност — не зная какво друго може да бъде. Не може онзи, който председа-телствува съвета, той и да одобрява неговите решения. Който одобрява, той контролира, той взема становище отделно от стано-вището на управителния съвет и може да каже: одобрявам или не одобрявам известно решение. Не може обаче той самият да одо-прява собствените си решения или решенията, взети от съвета под негово председателство.

По-нататък в същия член се прави едно различие, което ме учудва и което, ако съм в комисията, може би ще се поясни. Ка-зано е: „Главната дирекция за електрификацията на България се за-дължава с подписите на следните лица.“ Аз ще избягна да цитирам лицата, които се упоменават в законопроекта; в точка 1 на тази алинея се говори за председателя, подпредседателя на управителния съвет и главния директор за електрификацията.

Най-после в края на члена се казва: „Главната дирекция за електрификацията на България се представлява пред всички власти и частни лица от главния директор за електрификацията на Бъл-гария и от упълномощен от управителния съвет член на същия.“ Значи, от една страна имаме упълномощаване без права на пред-ставление, от друга страна — на задължение. Защо е имало нужда да се разделят? Например главният директор на благоустройството не може да бъде упълномощен да представлява Главната дирекция за електрификацията, обаче може да я задължи. Може би юристите ще кажат, че е правилно да се направи това разделение: кой може да представлява Главната дирекция за електрификацията и кой може да я задължава. Но ако юридически това е правилно, аз не мога да разбера защо е трябвало да се направи такова подразделение, че да се каже: този може да представлява, но очни в никой случай не може да представлява; този може да задължава, обаче въпрос за представление не става.

По-нататък, с § 4 в чл. 20 се прибавят две нови алинеи, трета и четвърта. Новата алинея трета гласи: „Мандатът на членовете на проверителния съвет е 3-годишен. Те могат да бъдат прена-значавани или предсрочно освобождавани по реда, предвиден за назначаването им.“ При този текст аз не виждам какъв може да бъде този контролен съвет. Че могат да бъдат преназначавани членовете му — съгласен съм, но че могат да бъдат предсрочно освобождавани — това не е така лесно. По някои причини — смърт, излизане в оставка и т. н. — може членовете на контрол-ния съвет да бъдат замествани, но с разпореждане отгоре да се освобождават предсрочно членовете на контролния съвет, това значи да имате контролния съвет винаги в своите ръце. Каквото пожелая, трябва да го одобряте; ако не го одобряте — добър ви час, можете да си вървите. Ще дойдат други, които ще го одобрят!

С § 6 се прибавя нова алинея в чл. 25, в която се говори, че лицата, които представят годишния отчет на министъра, се освобождават от отговорност, и когато Министерският съвет не се произнесе в течение на три месеца от представяне на министъра на благоустройството годишния отчет заедно с доклада на провери-телния съвет. Такова постановление имаме, ми се чини, в закона за Земеделската банка. На други места сме го отказвали. Аз смя-там, че в случая, понеже се касае за харчене на големи суми и пр. и пр., отчетите ще трябва да минават през Министерския съвет. Действително някой път може да се случи, Министерският съвет да не може да разгледа отчета в три месеца, но аз смятам, че Министерският съвет ще има достатъчно пътища прикрити и ра-ботите в страната ни, за да не забавя така по недобросъвестност работите и да не прегледа известен отчет, когато се касае за оправдаване на големи суми.

Следва, че такова едно автоматично освобождаване от отго-ворност, затуй че не са разгледали отчетите, не трябва да има и не бива да се допуска, освен ако впоследствие се установи, че Министерският съвет въобще може да бива. Във всеки случай днес за днес ние нямаме налице такава възможност, нито допускам, че сегашният или който и да било Министерски съвет няма да се занимае с един отчет, който по силата на закона трябва да раз-гледа и да реши, има ли отговорност или няма, освобождава ли или не освобождава от отговорност съответните лица. Ето защо не бива да става автоматически освобождаване от отговорност, за-щото в някои случаи, особено в дирекциите, които имат автономни бюджети, където всичко е свободно и извън закона за бюджета, отговорността и предприятията, може в известни случаи да има при-чини за някои нередовности и за малко по-други схващания от страна на Министерския съвет.

Споменах само с един цитат какво ще стане с така заповяда-ната промяна, вместо „Северна България“ — „България“, без „Северна“ и т. н. Ето вижте с тази промяна каква редакция добива един от важните членове, чл. 7 — ще ви прочета члена тъй, както ще трябва да бъде поправен: „Дирекцията извършва електрифи-кацията на страната по приети общи електрификационни планове с оглед на един общ идеен план за България.“ Досега беше „по приети общи електрификационни планове с оглед на един общ идеен план за Северна България“, защото се смяташе, че ще имаме един общ идеен план на страната, а Дирекцията за електрифика-цията на Северна България ще направи един общ идеен план за Северна България, който ще служи за нейно ръководство, като се одобри от министъра, и оттам ще се създадат по-малки обекти, които според нуждата и възможностите ще бъдат изпълнявани.

Сега с промяната става: „с оглед на един общ идеен план за Бъл-гария“, като че ли този общ идеен план за България не съще-ствува. Ние имаме един общ план за България, той е утвърден от Министерския съвет — това го казва министърът — има по-становление. Ние не сме го видели, но знаем, че го има. Аз не го познавам. Във всеки случай не може да остане така: „с оглед на един общ идеен план за България“. Има нещо, което не отго-варя на действителното положение. То отговаряше много добре по-рано, при положението, че се касае за Северна България.

По-нататък в стария чл. 7 се казва: „Тези планове и техните изменения се одобряват от министъра на обществените сгради, пъ-тищата и благоустройството след мнение на електрификационния съвет. Те се изпълняват по етапи и съгласно одобрените годишни бюджети.“ Както виждате, тук вече Електрификационният съвет идва на своето място. Но има случай, когато тези изменения, по-неже се касае до общия електрификационен план, трябва да оти-дат в Министерския съвет. Значи, трябва да се направи съответ-ната корекция, защото този текст сега вече не отговаря на новите задачи, които се поставят на дирекцията.

По-нататък в стария чл. 7 се казва: „Дирекцията пристъпва към изграждане на електрификационните обекти само след одо-бренито на горепомнатия общ идеен план за електрификацията на България.“ — досега беше „за електрификацията на Северна България“. Сега, като остава само „за електрификацията на Бъл-гария“, става неуместно да се говори за одобрението на общия иде-ен план. Той е вече одобрен, ние имаме един план в законна сила. Това е пак един пропуск. По-нататък следва текстът: „... който трябва да включва и възките на високоволтовите главни проводи с тези на Южна България“. Това пак съвсем не е необходимо, за-щото то е въпрос на общия план. По-рано имаше значение, но сега няма никакво значение. Това е един остатък, който само за-мъглява, и то текста на най-важния член, по който ще работи дирекцията.

Аз бих ви цитирал и други корекции, които следва да се напра-вят според законопроекта, за да видите, че при новото положение текстовете на закона, тъй както ще бъдат коригирани, стават безсмислени, или пък неясни, или не постигат целта, да се опе-дели ясно и категорично какво трябва да се извърши и как трябва да се извърши. Главният пропуск е този, че се потърси учреля-ването на Дирекция за електрификацията на България с един стар закон, като се заменят в него само отделни думи.

Стигам — трябва да вървам — до „Въча“. Впечатлението, което се добива от изменението, което се предлага за „Въча“, е, че правим и друго изменение, освен изменението на закона за елек-трификацията на Северна България и че тежестта на работата е „Въча“. Фактически аз не го смятам тъй. Тежестта на работата е пак електрификацията на България. За „Въча“ може да имаме отделен закон, който да уреди нейното положение. Поддържам напълно това уреджване на положението, както ни се предлага.

Но защо? Утре ние можем да купим едно частно предприятие, ще построим нови предприятия, строим предприятие при Черно море, и то ще трябва да се управлява, и то ще има бюджет. Не-говото уреджване няма да го създадем с този закон, а с друг за-кон или с постановление и пр., както преди няколко дни г-н ми-нистерът на финансите ни даде с одобрението на едно постановле-ние да уредим въпроса за фабриката в Костенец, даде ни да уре-дим въпроса за фабрика в Шип и т. н. Това са работи, които ще уредят как ще се управлява, как ще се уреди отделното пред-приятие. Това не е работа на общия закон за електрификацията на България.

Но най-интересното, което намирам в уреджането на въпроса за „Въча“, това е начинът на ликвидацията и нейният управителен съвет. Чини ми се, че е лишено да повтарям и обяснявам и аз пи-фите, които се дават за състоянието на „Въча“ — г-н министърът на благоустройството преди малко ги прочете. Те са обяснени до-статъчно ясно както с мотивите към законопроекта, така и в обя-сненията, които ни даде министърът. Аз не мога да се обърсам с мотивите относно този начин на оценка на имуществата на „Въча“, а именно на 500 милиона лева реална мирновременна стойност. На никое предприятие днес не търсим каква му е реалната мирнове-ременна стойност. Когато днес се говори, че едно предприятие струва толкова, ние имаме пред вид днешната му стойност. Малко ли постановления излязоха от страна на Министерството на финан-сите, с които предприятията, поради ред финансови закони, тряб-ваше да преопределят и акции, и друго, и трето, според стойността в даден момент? Аз съм уверен, че ако ние посегнем днес да да-дем „Въча“ на една група капиталисти за 500 милиона лева, те с удоволствие ще я вземат. Още утре ще я вземат. Значи, иму-ществото на „Въча“ не е толкова малко, колкото тук се казва, а то по днешна цена може би ще възлезе на сумата, която „Въча“ дължи, а даже ще я надхвърли. А ние я третираме в някои по-становления като едно фалирално предприятие. Къде именно? Ние имаме специален член, който урежда въпроса за досегашните ко-лективни и лични членове, внесли пари в предприятието „Въча“. Не само че ние смятаме, че трябва да им дадем парите назад, но смятаме, че трябва да ги освобождаваме от отговорността, която носят по закона, за взетите пари от страна на „Въча“.

На ония хора, които навремето си са взели инициативата, за да създадат „Въча“, на ония хора, които са отделили известни суми от своите възможности и са дали нещо, разчитайки, че с това ще свършат голямата работа, на ония градски и селски общини, които са внесли там по нещо, днес им казваме: каквото дадохте — дадохте, ние не го връщаме. Такова постановление не може да съществува, нито можем да създаваме такъв прецедент, още по-вече, че в продължение на години хората, които са имали право да ликвидират, са ликвидирали по силата на устава и са си полу-чили парите назад, някои една част, а някои изцяло.

Аз не мога да разбера тогава, когато държавата се залавя да уреди положението на 1.150.000.000 лв., счита, че трябва да отхвърли всякакви права на тия членове, които имат дялов капитал, възлизащ всичко на всичко на 82.000.000 лв. Защото 39 милиона лева от събрани 121.695.910 лв. дялов капитал принадлежат на държавата. Най-сетне право е на държавата да си върща или да не си върща тия пари, защото предприятието става държавно. Но другият, частният капитал, дяловият капитал, да не бъде върнат? Че ние няма ли да смутим в много случаи подобни инициативи?

Ангел Сивинов: Освобождават ли се членовете на „Въча“ от задълженията?

Спас Ганев: Приказва се, че във „Въча“ са извършени много безобразия — много се приказва за грешки, грешки — но досега никой не е теплен за ухото и от никого не е търсена отговорност. Без да се впускам подробно и надълго по този въпрос, аз смятам, че въпросът с дяловия капитал може да има само едно решение — решението да се върне било отведнаж, било на части на ония, които са внесли този дялов капитал. Те не могат да бъдат лишени. Има хора, които са внесли много, а други са внесли малко. Това малко обаче за нас при тия цифри може да е малко, обаче за хората е много. От това положение се е създадо стопанско повдигане на областта. Защо отделни лица трябва да носят тази тежест? Има хора, които са се ползували от това стопанско повдигане, но има други, които не са се ползували. Има общини, които не са използвали нищо и са внасяли от желание да подпомогнат това навременно предприятие, което е от полза и значение за повдигане стопанството в областта, а днес е от значение и за електрификацията на страната.

С други думи, към подобен начин на действие нито бива да се прибегва, нито трябва да се постъпва и комисията ще трябва да уреди този въпрос както се следва. Аз вярвам, че г-н министърът на финансите не ще се противопостави и не може да се противопостави, защото не могат да се намерят мотиви, които да оправдаят един такъв начин за постъпване спрямо тия хора, които са се заловили навремето да създадат „Въча“.

Управителен съвет. „Учредява се държавно електроснабдително предприятие „Въча“ при Главната дирекция на електрификацията на България със седалище на управлението му в гр. София“. Остава впечатление, че управителният съвет на „Въча“ ще бъде отделен. Фактически, г-да народни представители, положението съвсем не е така. По-нататък в чл. 34 много срамливо се мъдри едно друго постановление: „Управителният съвет на „Въча“ се състои от лицата, посочени в чл. 19, алинея първа, а проверителният съвет — от лицата, посочени в чл. 20 на този закон“. Или с други думи управителен съвет на „Въча“ ще бъде управителният съвет на дирекцията, а проверителен съвет на „Въча“ ще бъде проверителният съвет на дирекцията. Тук има едно смещение, което прилича на онуй: председателят на управителния съвет — министър, министърът утвърждава. „Въча“ се намира при дирекцията, под контрола и ръководството на дирекцията, обаче управителният съвет е пак дирекционният съвет! Аз вярвам, че даже в частните предприятия на хора капиталисти не се правят такива смещения. Имаме големи капиталисти у нас, които имат по няколко предприятия, обаче тия предприятия съществуват и живеят своя живот под ръководството на съответни управителни съвети, а оня, който държи горе и обобщава същите управителни съвети, държи сметка за техните действия и в даден момент със съответни права и задължения по закона за акционерните дружества сменя, променя лица и т. н.

Ето защо не може да се допуска смещение, което не отговаря абсолютно на никаква организация, освен ако е едно желание на управителния съвет на дирекцията да може свободно да бърка в касите, в сметките и в разпорежданията на самата „Въча“. То значи, управителният съвет на дирекцията, който има много голяма задача — да се грижи за цяла България, да отиде да се занимава с това, което става с „Въча“, какви доставки ще прави и т. н. Известни доставки ще утвърждава, обаче всички отговорности ще се носят от управителния съвет на „Въча“. В такъв случай този управителен съвет ще трябва да бъде там, където е предприятието. Стига сме прехвърляли всичко към София. Аз смятам, че никой няма да се съгласи да приеме това положение: управителният съвет на дирекцията да управлява и „Въча“. Управителният съвет на „Въча“ ще трябва да бъде при самото предприятие, да следи неговия темп и да се грижи за неговото развитие, стабилизирани и т. н. Ние утре ще имаме и други предприятия. Те се зараждат, те са в строеж. Имаме централа при мини „Черно море“, ще имаме централа при мини „Перник“ и т. н. Дирекцията е горе високо, тя ръководи големите работи, ще следи и ръководи отделните предприятия, ще насочва тяхната дейност дотолкова, доколкото ще й се дадат права по този закон, за да бъде от полза за електрификацията на цялата страна.

Има и едно друго интересно постановление — чл. 33 — което, ми се чини, че не му е тук мястото. (Чете) „Остатъците по бюджета на „Въча“ могат да се предават безвъзмездно на Главната дирекция за електрификацията на България, за да ги изразходва за осъществяване на поставените й задачи за електроизграждането на България. Срещу тези остатъци Главната дирекция може да получава аванси от „Въча“ през течение на бюджетното упражнение.“ Аз разбирам, известна част от остатъците при всяко упражнение да минават към Главната дирекция и това да се постави в закона. Но всички остатъци да се теглят в аванс, да се употребяват? Тогава това предприятие, което искаме да го стабилизираме, да го направим по-мощно, по-годно да се справи със своите задачи, да оправи своето финансово положение, ние утре с такова бъркане вътре можем да го докараме наново да забатачи

и от неговото забъркване да създадем други предприятия! Аз поне смятам, че в търговско отношение, по отношение на конструкцията, на съставните части на дирекцията, това не бива да бъде допуснато.

И най-после относно „Въча“ ще се спра на чл. 36. Той е вече един специален въпрос, който урежда положението на служащите, като се предвижда „Въча“ от известна дата да внесе пенсионните им удържки, за да бъдат считани за държавни служители, а за по-рано те сами да се погрижат за внасяне на удържките. В днешно време е невъзможно служащите да внасят всичките си пенсионни удържки за минало време. Затуй ние тези въпроси сме ги уредили и за служащите при Ипотекарната банка, и за кооперативните служащи — а „Въча“ е една кооперация, един воден синдикат — като приехме съответните кооперации да внесат пенсионните удържки на служащите им. Сега специално за служащите на „Въча“ казваме: не, за времето преди 1935 г. ние трябва да си внесете сами удържките. Ако нямаме постановления на ред други закони, които уредиха положението на чиновниците, както при кооперациите, можеше така да се уреди този въпрос за служащите при водните синдикати и т. н. Бих казал най-после, който иска да става пенсионер, нека да си плати съответните удържки, макар че не е в състояние да плати. Но когато вече сме уредили на друга база въпроса за пенсионните удържки на служащите, които влязоха в пенсионния фонд през течение на тази и миналата година, като съответните институти са внесли техните удържки, сега за служащите на „Въча“ не може да се допусне това да стане по друг начин. В това отношение аз апелирам към комисията да направи своите проучвания, като коригира закона така, че той да бъде в съгласие с законите, които уреждат този въпрос при други случаи, за други служащи.

Г-да народни представители! Аз привършвам със следните думи: одобрявам законопроекта по принцип, но не одобрявам неговите постановления — защото те са случайни — по отношение на новите задачи на дирекцията. Законопроектът е вече тук, той ще бъде приласван. Из апелирам към комисията да направи всички проучвания и да привлече съответни хора, които са сведущи по въпросите, за да може да ни даде един закон, който да отговаря на нуждите на страната и който да даде възможност на дирекцията да извърши своята голяма работа, без да обръква предприятия, които съществуват, като им се даде и на тях възможност да живеят, както са живели досега. (Ръкоплескания)

Председател Христо Калфов: Има думата народният представител г-н Георги Кендеров.

Георги Кендеров: (От трибуната) Г-да народни представители! След обстоятелствата разисквания, които станаха по внесения законопроект от страна на г-н министъра на благоустройството инж. Василев и на бившия министър на благоустройството г-н инж. Спас Ганев, аз ще се огранича да спра вашето внимание по-специално върху онази глава на законопроекта, която урежда положението на електрическата централа „Въча“. И трябва да кажа, че при разрешаването на въпроса за неиното положение са допуснати както фактически неточности, така и някои юридически несъобразности. Задачата се свежда в тези рамки — да се посочат на Народното събрание тези фактически неточности и юридически несъобразности.

Г-да народни представители! „Въча“ като електрическа централа се създаде в 1919 г., в едно време, когато всичко беше покрусено в нашата страна. Намериха се обаче стопански деятели, които, схващайки добре значението на електричеството в нашата страна, пред вид оскъдните възможности на държавата да поеме тая инициатива, по частен почин туриха началото на кооперативната централа „Въча“ и в скоро време Пловдивската област тури началото на електрификацията на България по един модерен и съвършен начин. Сега това предприятие, което е дело на частната инициатива и което е една гордост на кооперативна България, днес с законопроекта се обявява за държавно предприятие. Аз мъчно бих намерил съображения, които да оправдават това решение на държавата, но се страхувам и дължа да го заявя тук, че ако в това предприятие, в неговото провеждане се вмъква тежният бюрократизъм на държавната машина, резултатите няма да бъдат такива, каквито ги имаме досега, въпреки всичките технически и финансови грешки, които съпровождаха „Въча“, която мина през много перипетии в своето развитие.

Г-да народни представители! Трябва преди всичко да се изясни тук една неточност, дори бих казал една тенденциозност в мотивите към законопроекта. Аз не зная защо не се дават точните данни, така както ги намираме в балансите на електрическата централа „Въча“. Защо се представя на нас, че реалната стойност на активите на „Въча“ е 500 милиона лева, когато балансът на „Въча“ към 31 декември 1942 г. сочи един актив близо към 900 милиона лева. А трябва да се каже, че когато оперираме с тези цифри, това са суми, които ни сочат едни стойности при мирновременна обстановка, от 1939 г. назад. Ако се касае за реалната стойност на активите на „Въча“ днес, в този момент; ако искаме да валоузираме стойностите на активите на това предприятие, те надхвърлят сумата три и половина милиарда лева. И ако днес за „Въча“ не е позволено да изразява своята реална стойност, както е позволено на едно частно предприятие, например на заводите на Чилев...

Един народен представител: Това е задължение на „Въча“.

Георги Кендеров: Моля. — Аз четох в „Държавен вестник“, брой 39 от 1942 г., баланса на заводите Чилев. Инвестициите, сведени до 1 лв. инвентарна стойност, те ги превърнаха в 211 милиона лева. Ако вземем това съотношение, ние ще имаме реална стойност

на „Въча“ далеч по-голяма от тая, която се сочи в мотивите на законопроекта.

Има една тенденция в мотивите към законопроекта да се представи „Въча“ като едно фалирало предприятие, нещо, което не е вярно. „Въча“ изпълни една общественостопанска функция в нашето земеделско производство, в нашата индустрия и занаяти. „Въча“ се вслушваше във внушенията на държавното ръководство. „Въча“ не повиши нито с един лев костуемата стойност на своята енергия. От 1939 до 1943 г., допреди един месец, никакво увеличение не беше дадено на стойността на електрическата енергия на централата „Въча“. Е добре, когато се оперира с това, че „Въча“ не е в положение да реализира приходи, за да може да покрие своите разходи, забравя се едно, че и досега не е позволено на „Въча“ да увеличи цената на своята енергия. Ако тая цена бъде такава, каквато се дава на частните капиталистически предприятия, тогава ние ще поставим въпроса да се види дали „Въча“ не е в състояние да покрива своите разходи. Тези неща трябва да се изтъкнат, за да се знае, че централата „Въча“ не е дошла до положение на фалит. Това нещо, което е намерило място в мотивите на законопроекта, аз енергично го отхвърлям. То не съответствува на фактическото положение. Цялото население на Пловдивската област дължи съответната благодарност към деятелите, които създадоха „Въча“. Те не пожалиха нито ден, нито нощ, работиха неуморно в това дело и създадоха от „Въча“ един фактор за културното и стопанско преустройство на Пловдивска област. Повтарям, на тях населението на Пловдивската област дължи своята благодарност; и не бива към онези, които създадоха това предприятие, да се отнасяме с една такава тенденция, каквато виждаме в мотивите към законопроекта. Те извършиха едно народоползено дело. Днес държавата взема в свои ръце едно наистина годно, едно стабилно предприятие, което безспорно ще получи мощен тласък в своето развитие от силата на държавата, с оглед електрифицирането на цяла България.

Г-да народни представители! Аз искам да спра вниманието ви върху един въпрос, който преди всичко засяга етиката в държавата. През м. март 1942 г. Народното събрание беше сезирано с един законопроект не вече за изменение на закона за електрификацията на Северна България, но с един законопроект за държавно областно електроснабдително предприятие „Въча“. Той се постави в дневния ред на Народното събрание, обаче не можа да види бял ден. В съответните постановления на този законопроект ние виждаме, че вносителят, който е един и същ — сегашният министър на благоустройството — по отношение дяловия капитал не си е позволил това, което е вмъкнато в законопроекта, който сега разглеждаме. Днес ние имаме чисто и просто конфискация на частните имущества, от които е създадена „Въча“. Това нещо го нямаше в онзи законопроект. В мотивите към него се казваше по отношение на дяловия капитал, че той следва да бъде върнат. И трябва да отбележа, г-да народни представители, че когато се касае за връщането на този капитал, това е едно публично-правно задължение на държавата, и легенда е фразата, употребена в мотивите към законопроекта, какво този дялов капитал бил изконсумиран в загубите на „Въча“. За загуби на „Въча“ не може да се приказва, ако ние речем да валоризираме това предприятие. Задължение на държавата е да върне на частните лица дяловия капитал, който те са вложили в предприятието, защото иначе ние сечем клона, на който стои цялата наша държавна организация. Може държавата да не го върне направо, а под формата на прихващане за бъдеща електрическа енергия, но нейно задължение е да тачи този капитал и да го върне така, както се предвиждаше в законопроекта от миналата година.

Тези са фактическите положения, върху които исках да спра вашето внимание.

Г-да народни представители! Има и някои юридически несъобразности, които съществуват в законопроекта. С законопроекта електрическото предприятие „Въча“ се обособява като отделна юридическа личност. Това добре, но оставаме в един конфликт с постановлението, което виждаме в чл. 33 на законопроекта. В чл. 31, противно на обикновените схващания, че една юридическа личност е сама господар на своя актив и пасив, ние виждаме едно странно юридическо положение: държавата не признава тази юридическа личност. Според постановлението на чл. 31, излизатите от бюджета държавата ги взема и ги дава на друга личност — Дирекцията за електрификация на България. Това е една очевидна юридическа грешка и аз считам, че тя трябва да бъде поправена в комисията. Не може каквито и да било активни пера или излизъци, които са резултат от дейността на тази автономна, отделна юридическа личност, да се вземат и да се разпорежда с тях по един на чин, който не е в съгласие, не е в хармония с книгата, с балансите на това предприятие. Също така виждам в последната алинея на чл. 35, че Главната дирекция за електрификацията на България може, според нейно усмотрение, да взема платения персонал на „Въча“ като отделна юридическа личност и да го задължава да върши свършено друга работа, работа на държавата. Как ще искате от това автономно предприятие да процъфтява, когато неговият ръководен персонал може да бъде вземан по усмотрението на този или онзи държавен орган и да бъде поставян да работи там, където не е неговото предназначение? Персоналът на „Въча“ — технически, финансов и какъвто и да е — трябва да остане във „Въча“, него не може да го пипа никой, защото той има своите строго определени задачи. Ако държавата има свои нужди, ще ги задоволява с назначаване на чиновници. Това е също така една голяма юридическа несъобразност, която в комисията ще трябва да бъде изправена.

Г-да народни представители! Прави впечатление един невинен текст, който засяга интересите на цялото население в районите, където ще действа електрическата централа „Въча“. Общините досега са внесли близо към 40 милиона лева дялов капитал. Този

дялов капитал сега се конфискува. За в бъдеще те са задължени да заплатят 50% от стойността на мрежата, ако искат да бъдат електрифицирани, или ако са вече електрифицирани. И до какво фактическо положение ще дойдем? Ще дойдем дотам, че, като се обособи „Въча“ в отделна юридическа личност, ще се постави много по-голяма оценка на мрежите в електрифицираните селища в Пловдивска област или ония, които ще бъдат електрифицирани, отколкото ония, които ще бъдат електрифицирани, отколкото е по инвентара. Оценката ще се направи при днешни реални цени и тия общини ще бъдат задължени да платят 50% от стойността на мрежите. Значи, че се открие едно ново задължение на общините в районите, които са електрифицирани или които ще бъдат електрифицирани от електрическата централа „Въча“. Това положение не бива да остане. За да поставим електрифицирането на Пловдивската област, която е в обсега на „Въча“, на еднаква нога с електрифицирането на цяла Северна България, това различие ще трябва да бъде премахнато в законопроекта. И аз моля, в комисията този пункт да бъде заличен и да се третира Пловдивската област еднакво с цяла Северна България.

Аз смятам, че ако досега „Въча“ не е дала това, което можеше да даде в своето техническо и финансово развитие, до известна степен има вина и държавата, защото тя не се притече на помощ на тази хубава инициатива, тя не даде онова, което по закона е задължена да даде. В чл. 76 от закона за водните синдикати се предвижда една безвъзмездна помощ от 30% от инвестициите. А знаете ли, г-да народни представители, каква безвъзмездна помощ е получила досега „Въча“? От едно изложение, което се представи от „Въча“, се вижда, че досега „Въча“ е получила безвъзмездна помощ 500.000 лв. и словом петстотин хиляди лева, срещу която в течение на три години само Дирекцията за електрификация на Северна България е получила 300.000 лв. Това трябваше да се даде, защото Северна България не може да стои назад в това отношение. Но тук се говори за отношението на държавната власт към това предприятие, което се обвинява, че било пред фалит, че било неспособно и т. н. То не се е радвало на никаква подкрепа от страна на централната власт. И сега, когато се внася законопроектът за обособяването на „Въча“ в автономно държавно предприятие, мене ми се струва, че ако на „Въча“ бяха дадени тези помощи не в онзи размер, в който бяха дадени на Дирекцията за електрификация на Северна България, а в по-малък размер, тя не би дошла до положението, в което я намираме.

Г-да народни представители! Две думи ще ми позволите да кажа, както направи и г-н Ганев, относително положението на персонала. Не зная какви държавни съображения са наложили, персонала, който работи във „Въча“ и който трябва да бъде приравнен с държавните служители, т. е. да бъде пенсиониран, да се постави в една извънредна категория, за него да се поставят по-специални, по-тежки условия от ония, които ние сме дали на други чиновници, които са били в частно-правни институции. Ами чиновниците, които бяха в Ипотекарната банка, бяха подведени под един режим блестящ, приеха ги в пенсионния фонд. Същото стана и с чиновниците, които бяха в кооперативните сдружения, същото стана с чиновниците, които бяха в Белгийското предприятие, което стана общинско предприятие при Столичната община. И тях ги приехме на еднаква база с държавните чиновници. Защо правим сега това изключение за чиновниците на „Въча“? Аз не мога да намеря съображения от държавническо естество, които да оправдаят това. И ще моля, за да се запази една елементарна етика по отношение на тези хора, които ще бъдат държавни служители, ще градят материалното благополучие на България, да не правим това различие, да не ги третираме по един начин, какъвто те не са заслужили.

Прочее, като смятам, че делото на „Въча“ ще намери тласък в помощта и силата на държавата и ще може да задоволи напълно нуждите на Пловдивска област, аз заявявам, че ще гласувам за законопроекта, но бих желал и тези бележки, които направих, да бъдат взети под внимание в комисията, за да имаме един свършен закон, без несъобразности, за да се запази една елементарна справедливост в провеждането на едно такова голямо и хубаво дело. (Ръкоплескания)

Председател Христо Калфов: Има думата народният представител г-н д-р Иван Йотов.

Таско Стоилков: Локален патриотизъм, значи. Всички се изредиха.

Д-р Иван Йотов: (От трибуната) Г-да народни представители! Изглежда, че ще имаме весели пререкания, щом става дума за локален патриотизъм. Но ако е дума за локален патриотизъм, не ние в Южна България си служим с локален патриотизъм, а по-скоро това правят онези, които сметнаха в 1940 г., че трябва да се създаде една дирекция специално за електрификацията на Северна България. Още тогава това беше някак си нещо нередно за всички ония, които милеят за уреждането на интересите на целокупна България, да се създава една дирекция само за една част на страната. Аз смятам, че това бе локален патриотизъм, а не сега да се правят възгласи, преди да е чуто какво ще приказвам, че аз ще изляза да приказвам за локални интереси.

Таско Стоилков: Не е толкова сериозно моето възражение.

Председателствуваш Христо Калфов: (Звъни)

Д-р Иван Йотов: Предлаганият законопроект е по-важен, отколкото се мисли от някои. Целият стопански разцвет и просперитет на Пловдивската област не бе мислим, ако не беше създадена

„Въча“. Това се изтъква и от вносителя на законопроекта, г-н министъра на благоустройството. Въпросът е да видим дали тоя законопроект, така както ни се предлага, е приемлив или не. Двамата преждеговоривши оратори се изказаха, че ще гласуват по принцип законопроекта и че поправките, които те смятат за необходими, шели да станат в комисията. Аз заявявам предварително, че съм решителен противник по принцип на законопроекта и ще се обоснова защо. Аслъ приказването на първо четене по законопроекта има за предмет да се направят принципи забележки.

Ще ви моля прочее, г-да народни представители, да имате търпение да изслушате това, което в четвърт час ще ви прочета. (Чете)

„Въча“ е широка обществена кооперативна организация, която по закон е воден синдикат и създадените от него имоти са обществени и неотчуждаеми. „Въча“ използва водите на р. Въча за добиване на електрическа енергия и за нейното широко пласиране в Пловдивската област за осветление, за развитието на индустрията, за модернизиране на занаятите, за водоснабдяване и напояване и за рационализиране на земеделието. „Въча“ премина през технически грешки, преодоля големи финансови затруднения, реализира целите си и продължава да разширява инсталациите и да увеличава източниците на електрическа енергия за пълното задоволяване на разширилите се всеотранни нужди от такава. Грамадното значение на „Въча“ и резултатите от нея са налице и не се отричат от никого.

Г-н министърът изтъкна и в мотивите към законопроекта е казано, че членовете на „Въча“ са колективни и лични. Колективни членове са: държавата — 1, градски общини — 9, селски общини — 223, популярни банки — 10, кредитни кооперации — 98 и лични членове — 24.150. Колективните и личните членове заедно са внесли един дялов капитал от 121.695.910 лв. Остават да се довнесат още 115.504.690 лв. Значи, по-голямата част от капитала е внесена.

До края на 1940 г. доброволно отписалите се членове са само 2.111 с записан дялов капитал 9.415.400 лв., от който внесен само 4.762.500 лв., като им е изплатен обратно 3.027.500 лв. и остава да им се изплаща 1.735.000 лв.

Това показва стабилността на организацията на „Въча“. Въпреки противодействията и пречките, създавани от официални места и лица през време на изграждането на „Въча“ и стремлението на същите да представят „Въча“ като фалирало предприятие, нейните 25.000 членове не се уплашиха и не хукнаха да се отписват и да искат дяловия си капитал, а живеят със съзнанието, че непосредствено след разгрома на България, в годините на унии и обединяване са започнали и изградили едно истински народно стопанско предприятие на кооперативни начала. Те се гордеят с това дело, въпреки че с законопроекта за етатизирането на „Въча“ държавата се отнася мащенски спрямо тях.

Де да беше имало същото съзнание и в Северна България и да беше се създавала в ония тежки времена за България друга, втора „Въча“, за да не закъснее там електрификацията, да не беше принудена днес държавата да я строи само със собствени средства, при няколко пъти по-високи цени!

Петър Дограмджиев: Откъде ще я създадем!

Д-р Иван Йотов: „Въпреки че новоправляващите „Въча“ унищожиха финансовата организация по събирането на дяловия капитал и допуснаха консуматори нечленове, внесенят дялов капитал зарегистрира увеличение. Годишните постъпления от записания дялов капитал до 1941 г. са средно три милиона лева, и то през време, когато въпросът да стане „Въча“ държавно предприятие бе предрешен още през 1940 г., законопроектът беше готов, беше съобщено във вестниците с официални изявления и беше внесен в Камарата. Сега се внася наново.

Ако беше продължила системата на събиране дялов капитал, днес можеше да имаме повече от 250 милиона лева събран дялов капитал. Защото не представлява тежест за общините, на които „Въча“ създаде приход чрез акциза 10% и други 10% върху върху консумацията за осветление и 9% общински налог върху всичката консумация да си издължат записания дялов капитал със средно 20.000 лв. годишни вноски. Също така не представлява тежест за личните членове, които са записали дялов капитал средно по 3.000 лв. и са внесли по повече от половината, да се доиздължат, като внасят средно по 20 лв. на година при получаване на евтина енергия. А това е сигурен приход от 10 милиона лева годишно в дялов капитал. Въпреки допускането на консуматори нечленове и въпреки унищожаването на финансовата организация през последните 5 години от 1939 г. до 1943 г. има новозаписан повече 22 милиона лева дялов капитал. Ако пък не бяха се допуснали консуматори нечленове, щяхме да имаме още по-голямо увеличение на дяловия капитал. От това никого глава нямаше да го боли. От 1935 г. управата на Българската земеделска и кооперативна банка се дезинтересира от развитието на организационните работи на „Въча“, задоволяваше се да я задължава с големи лихви и нейните администратори, представители в управата на „Въча“, способстваха да стане „Въча“ държавно предприятие и чрез това банката да си прибере отпуснатите заеми и всички лихви, капитализирани с големи проценти, над 9%.

Унищожаването на финансовата организация по събирането на дялов капитал започна от 1934 г., от времето на колегата Спас Ганев, и до края на 1937 г. бе напълно унищожена. Разходите по тази финансова организация — инспекторат и счетоводство — до края на същата 1937 г. са били . . . — Моля, г-да народни представители, да обърнете внимание на тоя пункт, защото, когато се атакува „Въча“ — а тя е много често атакувана и така оклеветена, както рядко някоя друга кооперация е била оклеветена — не се

взима под внимание това, което ще ви прочета сега, а именно, че целият апарат на инспектората и счетоводството съвсем не е бил в тежест на кооперативното предприятие „Въча“. . . . За заплати и други на инспектората по събиране на дяловия капитал са похарчени 6.687.000 лв.; за заплати и други по счетоводството на дяловия капитал — 1.645.000 лв.; провизионни по събиране на дяловия капитал — 2.310.000 лв., или всичко 10.642.000 лв.

А във връзка със системата на дяловия капитал до края на 1939 г. е постъпило за покриване на тези разходи всичко: 50% от встъпительните вноски — 10.193.000 лв.; от 1% върху консумацията за осветление от ония членове-консуматори, които не са довели минимум 2.000 лв. дялов капитал — 1.694.000 лв.; от 0.50 лв. на киловатчас консумирана от нечленовете в гр. Пловдив енергия за осветление — 2.870.000 лв., или всичко 14.757.000 лв.

Следователно срещу разходите по службата за събиране на дяловия капитал имаме 4.115.000 лв. излишек постъпления.

Един от най-силните аргументи срещу „Въча“ беше тоя, че там се хранутят инспектори. Аз допускам, че може да е имало излишен персонал, **допускам грешки, допускам злоупотребления** в тая посока, обаче въпреки всичко вие виждате, че това перо за инспекторат и счетоводство е свършило с една печалба от 4.000.000 лв.

А ратниците против дяловия капитал разпространяваха и пасаха, че разходите по събирането на дяловия капитал изяждат събирания дялов капитал.

До края на 1934 г. са били електрифицирани 55 населени места, без Пловдив, в които стойността на разпределителните мрежи е била 37.500.000 лв., а внесенят от общините и другите членове от същите населени места дялов капитал е също 37.500.000 лв., т. е. стойността на мрежите е била напълно покрита. А записаният дялов капитал от членовете в същите места е общо 88 милиона лева, т. е. същите членове следва да доведат още 50.500.000 лв. дялов капитал, който ще отиде да покрие другите общи строежи и евентуални разширения на разпределителните мрежи.

„Въча“ притежава собствени: водна централа с 10.000 конски сили капацитет — разбира се, тогава, когато водата е достатъчна; когато водата не е достатъчна, през летните месеци, както се изтъкна и от г-н министъра на благоустройството, от вносителя на законопроекта, капацитетът спада до 2.000 конски сили, даже и по-ниско; парна централа с 5.000 конски сили; четири подстанции в Пловдив, Пазарджик, гара Филипово и с. Надеждино; транспортни линии 60.000 волта — 45 км.; транспортни линии 15.000 волта — 1.110 км.; подземни кабели 15.000 волта — 13.5 км.; трансформаторни постове с мощност 24.270 киловата — 412 броя; разпределителни мрежи за ниско напрежение — 775 км., в 192 електрифицирани населени места.

Това е в края на 1941 г. Днес транспортните линии и трансформаторните постове са увеличени, разпределителните мрежи — разширени, и имаме електрифицирани нови 6 населени места.

Всичко до днес са електрифицирани 198 населени места. В законопроекта е казано 200.“

Обаждат се: Прескачай!

Д-р Иван Йотов: Не е много, г-да, а пък това са данни, които смятам, че са от интерес за всички.

Еню Клянтев: Чети! Чети!

Д-р Иван Йотов: „По баланса на 31 август 1943 г. тези предприятия и инсталации струват кръгло 836.000.000 лв. по мирновременни цени. Тази сума е покрита от следните средства: от заеми — главница, както е казано в мотивите на законопроекта — 349.230.000 лв.; от внесен дялов капитал — 121.690.000 лв.; от встъпительни вноски — 22.180.000 лв.; от чисти приходи от експлоатацията на централите за времето от 1928 до 1943 г. включително и от други приходи — 342.900.000 лв. Или всичко 836.000.000 лв.

По днешните пазарни цени, по които днес държавата електрифицира Северна България, предприятията и инсталациите на „Въча“ струват най-малко 4 пъти повече, т. е. над три милиарда лева.

Освен това, според същия баланс, „Въча“ разполага с налични средства — материали, стоки и разни други активи — общо кръгло 84 милиона лева.

Общо днес активите на „Въча“ възлизат не на 500 милиона лева, както е казано в мотивите на законопроекта, а кръгло на 920.000.000 лв. по мирновременни цени. А по пазарните цени днес активите на „Въча“ са повече от три и половина милиарда лева.“

Току-що колегата Симеон Симеонов ми прочете едно писмо, адресирано до него от един от основателите на „Въча“, в което той, като компетентно лице, смята, че по сегашните цени активите на „Въча“ възлизат на 6 милиарда лева. А тук е казано три и половина милиарда лева.

Иван Керемидчиев: Това са стари машини. Нищо не струват сега.

Д-р Иван Йотов: „При наличността на тези балансови цифри чудна е голямата тенденциозна смелост да се твърди в законопроекта, че днес всички активи на „Въча“ възлизали само на 500 милиона лева, т. е. 45% по-малко от активите на баланса.

При това три милиарда и половина имотно състояние на „Въча“, като се вземат пред вид лихвите по заемите до края на тази година, както и предвидените по бюджета за 1943 г. погашения, задълженията на „Въча“ към 31 декември 1943 г. ще бъдат: към Българската земеделска и кооперативна банка 294.110.907 лв. и лихви, 664.337.566 лв., или всичко 943.448.573 лв.; към Мини-

стерството на финансите — главницата 50.000.000 лв., лихви 136.901.510 лв., или всичко 186.901.510 лв. Значи, големите задължения, които има „Въча“, се дължат повече на лихви, отколкото на главниците. Към Министерството на войната главницата 500.000 лв., лихви 20.000 лв., или всичко 520.000 лв., и към Министерството на благоустройството — 4.280.000 лв.

Лихвите са капитализирани 6-месечно с проценти: по заема от Финансовото министерство — с 8%, а по заемите от Българската земеделска и кооперативна банка — със средно над 9,5%, защото през 1927—1932 г. процентът е бил над 10—10,5%. Българската земеделска и кооперативна банка счита, че лихвите са изискуеми от 1 януари 1933 г. и понеже не са платени, задължавала е „Въча“ с глоби — в началото с 2%, а за последните години с 1% — които глоби прибавя към лихвите и заедно капитализира; тези глоби към 31 декември 1937 г. са над 10 милиона лева, а само за текущата 1943 г. са над 6 милиона лева.

Когато се разглеждат задълженията на „Въча“, трябва да се има пред вид, че по наредба-закон за облекчаване на длъжниците „Въча“ имаше право на такоса оолечение — аз моля, г-да народни представители, да обърнете внимание на този факт — „главно по огношение на лихвения процент, и трябваше да получи още през 1939 г. намаление на задълженията си с повече от 200 милиона лева, които, капитализирани с 9%, днес са равни на 262 милиона лева. Както на всички длъжници се даде възможност да се ползват от закона за облекчение на длъжниците, безспорно и „Въча“ имаше право да се ползва от този закон.“

Иван Керемидчиев: Защо не се е възползвала?

Д-р Иван Йотов: „А това значи задълженията на „Въча“ вместо 1.150.000.000 лв. да бъдат 890.000.000 лв.“

Освен горните заеми „Въча“ е имала и други няколко краткосрочни заеми, но те са изплатени заедно с лихвите им.

Лихвите по горните заеми са плащани отчасти и то главно през последните няколко години, защото чистите приходи от експлоатацията, както и приходите от дяловия капитал, са разходвани за новите строежи и за разширение инсталациите на „Въча“. Досега платените по заема от Българската земеделска и кооперативна банка лихви са 48.000.000 лв.

По сметката „Загуби и печалби“ приходите покриват по-голямата част от лихвите по заема. Непокритите лихви към 31 декември 1942 г. възлизат общо на 298.850.000 лв. и фигурират по баланса като непокрита загуба.

По баланса на 31 декември 1942 г. загубата е 494.550.000 лв., обаче разликата 195.700.000 лв. в повече представлява пресметнатите погашения за евентуално похабяване и обезценяване имотите на „Въча“, отнесени в амортизационен фонд, който към същата дата възлиза на същата сума — 195.700.000 лв.

Но като се вземе пред вид, че имотите на „Въча“ не са обезценени, а днес те имат 4—5 пъти по-голяма стойност, не може да става въпрос за загуба от амортизация.

Напротив, ако валоризираме стойността на имотите на „Въча“, ще имаме едно увеличение на имотното й състояние с повече от два милиарда лева, което ще покрие балансовата загуба и ще имаме повече от 1.500.000.000 лв. собствени фондови средства на „Въча“.

Г-да народни представители! Всеки един, който днес има имот, знае се, че има печалба. Ако той е продал тоя имот навремето, ще има безспорно загуба. Днес с законопроекта се иска да се изплати по мирновременни цени на „Въча“ от държавата. Това значи, че ония, които са внесли своите средства във „Въча“ преди повече от 20 години и които сега по силата на обезценяването на парата имат много повече средства — както се изчисляват днес на милиарди — ще бъдат лишени от едно голямо състояние. Това значи, че цялото състояние — всичките инсталации и активите на „Въча“ — ще бъдат взети на една свършено ниска цена, което е абсолютно несправедливо.

Министър инж. Димитър Василев: Значи, Вие разчитате на обезценяването на лева?

Д-р Иван Йотов: Господин министре! Аз много се интересувам, когато дойде времето за откупуването на „Орион“, да видя как там ще се прави оценката — дали по мирновременни цени или по реалните, днешните цени!

Тази валоризация „Въча“ има право и трябва да я направи, та балансът да изразява действителното й финансово положение.

Защо например заводите „Никола Чилев“ — а. д., да имат право и в баланса си на 31 декември 1941 г. — „Държавен вестник“, брой 39 от 1941 г. — да си валоризират недвижимите имоти от 1 лв. на 211.619.195 лв., отнесени в фондове, и по такъв начин са се благопоставили и добили право на голяма необлагаема печалба по закона за данъка върху военновременните печалби?

Защо да няма право да направи и „Въча“ това, за да се изрази балансово нейното действително финансово положение и за да не може „Въча“ да се третира в законопроекта като фалирало предприятие, което с законопроекта се ликвидира, като се заличава внесенят дялов капитал — тоя на колективните членове, внесен от градските и селските общини, от популярните банки и кредитните кооперации — който възлиза общо и кръгло на 40 милиона лева, както и тоя на 24.150 лични членове, възлизащ на 42.776.425 лв.?

След като конфискува вношения от членовете на „Въча“ 83 милиона лева дялов капитал и след като завладява „Въча“, с реална стойност повече от 3.500.000.000 лв., държавата проявява милост, като освобождава членовете от всякава по-голяма материална отговорност, каквато в действителност не съществувала.

Производството на енергията непрекъснато се е увеличавало в зависимост от разширяване на електрификацията и растящите нужди от енергия за осветление, двигателна сила и пр. В началото енергията е добивана от парната централа, а от 1933 г. — и от водната централа.

Пласментът през последните няколко години е достигнал цялото производство, давано от двете централни, без да бъдат задоволявани редовно и достатъчно прикачените консуматори, а на много други е отказано прикачването.

През 1942 г. пласментът е достигнал до 23.300.000 киловатчаса без да е използвано възможното производство, поради нередовно и недостатъчно достъпие на възглица за парната централа, поради ирационално използване водите на р. Въча, поради неоправдано закъснение строежа на съоръженията при баража и пр.

Недостигът от енергия е толкова голям, че се е наложило да не се дава ток на прикачените индустриални заведения от 2 до 3 дни седмично и, независимо от това, поради нередовност в производството на енергия, често пъти на много консуматори енергията е спирана без предупреждение за по няколко часа през другите дни на седмицата, което причинява огромни преки вреди на консуматорите и косвено на народното стопанство.

Ако централите на „Въча“ се използваха при максималната им мощност, пласментът през последните години щеше да бъде по-голям с повече от 30%.

Тарифите на „Въча“ са много ниски. През 1940 г. са пласирани полезно 24.680.000 киловатчаса срещу общ приход 51.290.000 лв.; т. е. продажната средна цена е била 2,15 лв. Средните цени на отделните видове консумация, вкл. консумацията, давана на табло на гр. Пловдив, за през 1940 г. е, както следва: жилищно осветление (с акциза) — 4,60 лв. за киловатчас; улично осветление — 2,50 лв.; за домакински нужди — 2,50 лв.; за двигателна сила — 1,54 лв. Значи, за индустриални цели и за напояване и оросяване, за което спомена г-н министърът и което е от извънредно голямо значение, електрическата енергия е свършено евтина — 1,54 лв. за киловатчас.

Почти същите цени са били и през 1941 г. и 1942 г.

Едва тази година тарифите на „Въча“ са увеличени средно с 56% за времето от 1 април 1943 г.

Г-да народни представители! Приказваме за твърди цени. Вие знаете много добре, че цените по държавните железници се увеличили двойно, а те са, както знаете, държавно предприятие. Защо „Въча“ да няма право да повиши цените си с 56% на киловатчас? Всеки, който продава сега, ако иска да свързва двата края, трябва да продава по текущите цени. Ако ние искаме и „Въча“, като предприятие, да се движи с живота и следователно, ако и тя продава електрическата енергия така, както днес би могла тя да се продава, в такъв случай „Въча“ в едно много кратко време ще изплати всичките си задължения и ще остане с пари. Толкова повече, че преди няколко дни, както знаете, се съобщи, че електрическата енергия се обявява за артикул от първа необходимост и ще се дава по усмотрение от държавата.

Поддържането на тези ниски цени през последните няколко години не е оправдано; с тях е злоупотребено финансовото положение на „Въча“; цените трябваше постепенно да се увеличават през последните няколко години съответно на стопанските условия и поскъпването на живота; и тогава реализираните чисти приходи на „Въча“ щяха да бъдат чувствително по-големи. Не трябваше да се чака досега, за да се увеличат цените с голям скок, което за някои консуматори ще причини чувствителни сътресения.

Приходите от консумацията, респективно от експлоатацията, са се увеличили досега само съответно увеличението на пласмента, тъй като цените не се увеличават.

През 1940 г. брутният приход е 52.384.000 лв., а разходът е 18.114.000 лв. През 1941 г. брутният приход е 57.830.000 лв., за 1942 г. е 63.940.000 лв., а за 1943 г. предвиденият приход е 66.630.000 лв., без увеличението на тарифите с 56%. С увеличението на тарифите приходът за 1943 г. ще бъде над 100.000.000 лв., при предвидени разходи 35.500.000 лв., т. е. за текущата 1943 г. чистият приход ще надмине 65.000.000 лв. Значи, не за загуби може да става дума сега при „Въча“, а за приходи, и то огромни приходи.

Ако имаше редовно и достатъчно възглица и централите се използваха при максималното им възможно производство, чистият приход за текущата 1943 г. би надминал 100.000.000 лв.

Това е при увеличени цени за последните 9 месеца. За следващите години явно е, че чистият приход ще се увеличава. Срещу този чист приход имаме непокритите лихви по заемите и следващата се непокрита амортизация, които общо възлизат на 495.000.000 лв.

Държавата завладява предприятието „Въча“ срещу внесените от нея 39.000.000 лв. дялов капитал, срещу отпуснатия от същата 50.000.000 лв. заем и срещу поемане заема-главницата 300.000.000 лв., отпуснат от Българската земеделска и кооперативна банка. Или общо срещу 389.000.000 лв. Значи, срещу фактически 389.000.000 лева отпуснати пари държавата сега ще вземе едно кооперативно предприятие, възлизащо на няколко милиарда лева.

Иван Керемидчиев: Ами лихвите?

Д-р Иван Йотов: Срещу 389.000.000 лв. държавата завладява „Въча“, в която са вложени 900.000.000 лв. мирновременни и има създаден имот с днешна стойност от 3.500.000.000 лв. и на която „Въча“ през следващата 1944 г. чистият приход ще възлезе на повече от 100.000.000 лв. и в бъдеще ще се увеличава непрекъснато. Значи, за никакво банкрутирало и за никакво фалирало предприятие не може да става и дума, а напротив може да става дума за едно предприятие, което в днешно време е едно от най-доходоносните и едно от най-рентабилните предприятия в България.

Министър Димитър Василев: Ако нямаше задълженията!

Иван Керемидчиев: Тази година колко приходи ще има?

Д-р Иван Йотов: Казах: чисти над 65.000.000 лв.

Иван Керемидчиев: Но 100 милиона само за лихви на Земеделската банка трябва да се платят!

Д-р Иван Йотов: Ще дойда и до лихвите, колега.

Иван Керемидчиев: Защото Земеделската банка плаща на вложителите си също така лихва.

Д-р Иван Йотов: Явно е прочее, че с законопроекта държавата завладява едно създадено, непосредствено след погрома на България, по частна инициатива предприятие с много ценен имот, с голямо бъдещо развитие и с голямо обществено и стопанско значение и което е сигурен и добър източник на приходи за общините и държавата.

Поради грамадното значение на електрификацията за стопанското и икономическото развитие на страната, държавата с ред законоположенията облагодетелствува и помага обществените, като „Въча“, предприятия и специално електрификацията на страната.

Първо. Съгласно чл. 76 от закона за водните синдикати държавата подпомага водните синдикати с безвъзмездна помощ в размер до 30% от стойността на предприятията им. Значи, „Въча“ има право на безвъзмездна помощ до 300.000.000 лв. — безвъзмездна помощ, а не заеми — а тя е получила заеми всичко 389.000.000 лв.!

Иван Керемидчиев: Държавата отгде да намери тия пари! По тази логика трябва на 100 водни синдикати държавата да даде 30 милиарда лева. Така ли приказвате вие! Хайде холан!

Д-р Иван Йотов: Колега! Въпросът е делови, въпросът не е на прекерания. Почакайте да се изкажа аз и след мене вземете думата вие да се изкажете.

Второ. С наредбата-закон за доставки на материали за разпределителни мрежи за електроснабдяване на населените места в царството държавата отпусна 50.000.000 лв. авансов безлихвен кредит, който не е използван от никое населено място в района на „Въча“.

Трето. Съгласно закона за учредяване на Дирекция за електрификацията на Северна България, държавата подпомага тази електрификация така:

а) Държавата дава ежегодно безвъзмездна помощ най-малко 25.000.000 лв., а съгласно изменението на закона този минимум сега е 40.000.000 лв. По силата на това тая дирекция досега е получила: през 1941 г. 25.000.000 лв., през 1942 г. 30.000.000 лв. и през 1943 г. 45.000.000 лв. Общо досега държавата е подпомогнала електрификацията на Северна България със 100.000.000 лв. безвъзмездна помощ.

б) Всички неизразходвани по бюджета на Главната дирекция на обществените страли, пътищата и благоустройството кредити се дават пак безвъзмездно. Такава сума Дирекцията за електрификацията на Северна България е получила по бюджета за 1941 г. 29.273.000 лв. и по бюджета за 1942 г. — 33.575.000 лв. По бюджета за текущата 1943 г. тази сума ще бъде много повече, защото част от персонала на Главната дирекция е мобилизиран и част от него получава заплата от военните бюджетни кредити. Общо от остатъците по бюджета на Главната дирекция на благоустройството държавата е подпомогнала електрификацията на Северна България с други 100 милиона лева.

Министър Димитър Василев: Много повече са, г-н Йотов.

Д-р Иван Йотов: в) Държавата гарантира дългосрочни заеми. — Досега със специален закон е разрешен сто милиона лева заем от фонда „Обществени осигуровки“, от който досега, според нуждите, реализиран е 40 милиона лева при 5% лихва, а заемите на „Въча“ са с 8% а 9% и 10%, т. е. „Въча“ плаща 80% повече лихви.

г) Превози и някои работи по строежите могат да се извършват безвъзмездно чрез трудовата повинност, а превозите по българските държавни железници да се извършват с намаление 25% от тарифите. — „Въча“ не се ползва.

д) Дирекцията на електрификацията се освобождава от всички данъци и бери, както и от заплащане на такси, налози и др. по който и да било закон, с изключение на пощенските, телефонните и телеграфни такси.

е) Също и договорящите страни по всички доставки, предприятия, работи, строежи, закупуване и доставяне електрическа енергия и др. се освобождават от всякакви сегашни и бъдещи данъци, налози, мита, бери, такси, герб и др. по който и да било закон.

ж) Законът предвижда откупуване съществуващите електрически предприятия и съоръжения по тяхната реална стойност в момента на изкупуването им. — А „Въча“ се завладява почти без пари.

Ако лихвите на заемите на „Въча“ бяха 5%, а не 8, 9 и 10% — дължимите към края на текущата 1943 г. лихви щяха да бъдат: по заема от фонда „Общински налози“ — 85.563.000 лв., вместо 136.901.510 лв., а по заемите от Българската земеделска и кооперативна банка — 347.770.000 лв., вместо 664.337.600 лв., или общо на 30 септември 1943 г. дължимите лихви щяха да бъдат кръгло 433.000.000 лв., вместо 800.000.000 лв. А ако заемът от държавата беше безлихвен, дължимите лихви щяха да бъдат само 347.770.000 лв. при годишен чист приход от 100.000.000 лв.

Ако ли пак държавата беше подпомогнала и облагодетелствувала „Въча“ не толкова нашироко, както електрификацията на Се-

верна България, а само съгласно закона за водните синдикати, т. е., ако държавата беше подпомогнала „Въча“ безвъзмездно с 300 милиона лева — представляващи 30% от стойността на предприятията „Въча“, и ако не беше унищожена организацията за събиране на дялов капитал — днес „Въча“ нямаше да има никакви задължения. Картината е ясна.

Докато от една страна държавата всеотменно и безвъзмездно подпомага електрификацията на Северна България, както и трябваше да бъде, защото грамадно е значението на електрификацията за стопанското и икономическото развитие на страната — от друга страна същата държава е подпомогнала започнатата и изградена по частна инициатива „Въча“ само с заеми, и то с 80% по-големи лихви, вследствие на което „Въча“ е злепоставена балансово с задълженията от заеми и лихви — общо 1.150.000.000 лв., и която „Въча“, въпреки това, поради изменените стопански условия и повишение на цените, е в положение да започне изплащането на дълга си, стига за в бъдеще лихвата да бъде 5%, както е предвидено в законопроекта за заем, който държавата ще вземе.

Неоснователно е да се третира „Въча“ като нерентабилно, фалирално предприятие, за което в законопроекта се казва, че се спасява „по единствен възможен начин“ — като се превръща в държавно предприятие.

Необяснимо е защо държавата се отнася майчински към електрификацията на Северна България, а мащенски към „Въча“, към електрификацията на Южна България.

Несправедливо е и жестоко е, държавата, вместо да подпомогне „Въча“, започната по частна инициатива на кооперативни начала в годините на погрома на България, в годините на разруха и униение, вместо да направи „Въча“ пример за подражание, тя — държавата — с този законопроект иде да убие духа на частната инициатива за обществено изграждане на общополезна народостопански мероприятия.

Вместо да похвали смелите и енергични инициатори за „Въча“ и подкрепилите ги всички общини и кооперации от Пловдивската област и повече от 25.000 членове, представляващи цялото население на областта, за което „Въча“ бе песен за светлина и благоденствие държавата с този законопроект ги упреква и обвинява, заедно са започнали и изградили „Въча“ и жестоко ги наказва, като им конфискува 83.000.000 лв. дялов капитал съвършено несправедливо, защото имотът на „Въча“ покрива задълженията повече от три пъти.

Г-да народни представители! От данните, които ви прочетох, вярвам, че на всички ви е ясно, че „Въча“ съвсем не е фалирално предприятие, а напротив „Въча“ е едно от най-рентабилните предприятия. И като се има пред вид, че „Въча“ в най-тежките години за България, след Ньойския договор, се създаде по частен път от 25.000 частни лица, от кооперативи, от популярни банки, от градски и селски общини, можете да си представите какъв ще бъде отзвукът в населението на Пловдивската област, ако сега държавата срещу 389.000.000 лв., които е дала, взема едно предприятие, възлизащо в този момент на няколко милиарда лева. Другояче няма да се таксува това, г-н министре, от населението на Пловдивската област, освен като ограбване на техния собствен имот, на техния собствен капитал.

Аз бих ви молил да се върнем малко назад, към миналата година, когато гласувахме ние тук един законопроект за отпускането на едно акционерно дружество, наречено „Булхима“, 3.000.000 лв. субсидия безвъзмездно. Преди да е създадено нещо, преди да има една тухла изградена, отпуснаха се 5.000.000 лв. ипотечен кредит на това акционерно дружество, което имаше задължението, че до края на юли месец 1943 г. ние ще имаме инсулин в България от тая фабрика, който е толкова необходим за лекуването на българския народ. Кажете ми, г-н министре, тая фабрика в какво състояние е? Всеки, който минава по южната линия, знае, че сега още се гради, далече е от изграждане и съвсем далеч е от производство. Независимо от това производството на инсулин и на други органи-препарати е изкуство, и макар да има фабрика, още е голям въпрос дали ще може да произведе препарати, които ще бъдат от полза за здравето на българския народ, или точно обратното — за негова вреда, защото един инсулинов препарат, който не е произведен както трябва, който не е висококачествен, вместо полза, може да допринесе вреда на болния. Това не е само с инсулина, а е с всички други хормонни препарати, с всички други органични препарати. И аз ви моля за един момент да сравните какво е отношението на българската държава към едно акционерно дружество, което не съществува, което няма никакви капитали, което няма никакво златие и получава ипотечен кредит от 5.000.000 лв. и субсидия от 3.000.000 лв., и какво е отношението на същата държава към „Въча“, тая легендарна „Въча“, която създава просперитет на Пловдивската област. А Пловдивската област това е Ханаан за България. Питам ви, къде е масщабът, къде е мярката? Как се отнася българската държава към едно акционерно дружество? — Тя се отнася към него като майка-кърмачка. И как се отнася тя към една кооперативна организация, в която членуват десетки хиляди български граждани, най-ценните производители в България? Към тях тя се отнася мащенски и им взема едно предприятие, което струва няколко милиарда лева, само срещу 389.000.000 лв. С това ли ще повдигнете духа на българския народ точно в този момент, когато държавата с всичките си мероприятия ще трябва да вътхне доверие в българския народ, преди всичко в българския земеделец? Днес какво става с този земеделец? Голямото число от членовете на „Въча“ са селяни от Пловдивската област. Техният капитал се внася на времето с най-високо патристична цел — да се изгради „Въча“, за да може да служи като щит на българската държава, защото, забележете, „Въча“ не служи само за интересите на консулаторите, а служи и за отбраната на българската държава; без „Въча“ днес е немислимо да се направят много неща, които са абсолютно нужни за отбраната на България. И вие знаете много добре, че ако става дума за обекти, които ще бъдат целени от неприятел-

ската авиация, един от първите такива обекти е „Въча“. Защо? Защото, ако „Въча“ се унищожи, това значи да замре най-живата област на България — Пловдивската област, Хананската земя на България. Я си представете какво би било положението на българския лев, ако нямаше тая „Въча“, ако нямаше това напояване, когато нашата валута беше застрашена, ако нямаше ягодите, ако нямаше гроздето, с което се поддържаше нашата валута! Г-н министърът на финансите го няма, но той знае много добре колко е услужила Пловдивската област, респективно „Въча“, за запазването на нашия лев.

Аз смятам, че ще бъде акт на голяма държавническа мъдрост, ако почитаемият министър на благоустройството снесе своя законопроект. Един път той вече беше снет. Нека го снесе втори път, за да не се създаде разложение в Пловдивската област, да не се създаде възбуждение между селяните от Пловдивската област, да не остане това население с убеждението, че и когато е реализирало едно много хубаво и много ценно предприятие след толкова мъки в две десетилетия, днес държавата посяга и го взема, и то в същия момент, когато държавата е така щедра към частната инициатива, към акционерните дружества, които подпомага с ипотечен кредит и със субсидия.

Отдеве аз бях апострофиран: „Защо субсидия?“ Защото законът за водните синдикати предвижда да се дава такава субсидия на „Въча“, а такава субсидия не ѝ е дадена. Значи, там, където има закон да се даде субсидия, не се дава, а където няма закон, както е за акционерно дружество „Булхима“, там се даде субсидия 3.000.000 лв. и ипотечен кредит 5.000.000 лв.

Аз смятам, че в интереса на българската държава, в интереса на запазване духа на българския народ, толкова необходимо днес, този законопроект трябва да се снесе. (Ръкоплескания от някои народни представители)

Председател Христо Калфов: Дебатите по законопроекта са приключени. Ще го подложат на гласуване.

Някои народни представители: Няма кворум.

Председател Христо Калфов: Които г-да народни представители приемат на първо четене законопроекта за изменение и допълнение на закона за учредяване на Дирекция за електрификация на Северна България, моля, да вдигнат ръка. Мнозинство, Събранието приема.

Д-р Атанас Попов: Нямаше болшинство! Оспорвам болшинството!

Председател Христо Калфов: Поради напредналото време ще вдигнем заседанието.

Д-р Атанас Попов: Тук кръчма ли е, г-н председателю!

Един народен представител: Г-н председателю! Народни представители искат думата.

Председател Христо Калфов: За идното заседание, утре, сряда, 15 ч., председателството, в съгласие с правителството, предлага следния дневен ред:

Одобрение на предложенията:

1. За одобрение подписаната на 2 септември 1943 г. във Виена спогодба за подялбата на обществените осигуровки в бивша Югославия, заедно с подписания допълнителен протокол към същата.

2. За одобрение на 36. и 43. постановления на Министерския съвет от 1 февруари и 19 ноември 1943 г., протоколи № № 15 и 164 — относно заем за възстановяване на мелница.

Първо четене на законопроектите:

3. За периодичния печат.

4. За учащите се в чужбина.

5. За изменение и допълнение на наредбата-закон за градските общини и на наредбата-закон за селските общини.

6. За отпускане народни пенсии на заслужили лица.

7. За сключване бюджета на държавата за 1941 бюджетна година.

8. За оставяне в сила на закона за данъка върху военновременните печалби и за приходите от 1944 г.

9. За изменение и допълнение на наредбата-закон за основаване нова банка „Български кредит“.

10. За изменение и допълнение отделните бюджети на държавата и на разните фондове на държавата за 1943 бюджетна година.

11. Доклад на комисията по проверка на изборите в колегията: Разградска I, Севлиево II и Асеновградска I.

Които г-да народни представители приемат този дневен ред, моля, да вдигнат ръка. Мнозинство, Събранието приема.

Затварям заседанието.

(Затворено в 17 ч. 55 м.)

Председател: ХРИСТО КАЛФОВ

Секретари: { СТЕФАН БАГРИЛОВ
НИКОЛАЙ СУЛТАНОВ

Началник на Стенографското отделение: ДОНЧО ДУКОВ